ARKIVEX!

1–1983 febr

sydasien bulletinen

10 kr

– Mitt palats är tunnelbanan!

foto: helge rubin

Sydasienbulletinen 1 – 1983 febr årgång 7

Med detta nummer

ber vi att få gratulera Postverket vars förre chef Rainer nu blivit justitieminister. Det var ju Rainer som för knappt två år sedan "förenklade" posttaxorna så att Sydasienbulletinen och andra icke-kommersiella företeelser fick fyra nya taxor att gå efter (posttidning, föreningsbrev, särskild övergångsrabatt och frankoetikett) i stället för två (utgivarkorsband och trycksak). Kanske är det ett gott tecken att en f d kulturminister nu blivit postchef: Bertil Zachrisson.

Som en illustration till de allt högre och krångligare posttaxorna ber vi att få citera telemannen Ramesh Nepali från Nepal. Under ett studiebesök på den nya postterminalen i Kalmar skrev han i gästboken något som Postens personaltidning rekommenderar som läsövning (för sin nye chef antar vi):

"First time in my life I heard that Post Office also can make profit out of its operations. I am very much impressed by this fact. This is the first lesson to other Post services in the world."

Vad ska han då säga när han upptäcker hur det står till med Televerket?

Mervärdeskatt

är ett mycket kärt ämne för Sydasienbulletinen. I sex år har vi försökt att få bli befriade från denna pålaga som alla dagstidningar och alla religiösa, nykterhetsivrande, idrottsliga, försvarsvänliga och politiska tidskrifter är befriade från. Men sex års inlägor har lärt oss att det inte räcker att vra politisk, man måste ägas av ett riksdagsparti – då får man mervärdeskattebefrielse! För denna tes finns det dock inget som helst stöd i lagen. Men Riksskatteverket har fått för sig att det ska vara så, trots att JO som utrett frågan inte tycker det.

Det tog oss tre år att få Länsstyrelsen att registrera oss för mervärdeskatteredovisning. Först ville dom inte för Länsstyret trodde man skulle förlora på affären ("Sydasienbulletinen synes icke vara vinstdrivande"). Sen sa dom nej för att vi inte var nån rörelse. Fast efter att ha funderat i nio månader tyckte Riksskatteverket att vi ändå verkade under rörelseliknande former. Så nu blir vi registrerade.

Det är svårt att vara laglydig i Sverige, också för en s k kulturtidskrift.

En anställd

måste varje tidskrift med självrespekt ha. Därför har Sydasienbulletinen beslutat att för en generande låg summa anställa en teknisk redaktör/kassör en dag i veckan. På detta sätt tror vi att vi har möjlighet att cementera den lilla fasta jordplätt vi fått under fötterna sen vi startade alltihop våren 1977. Fenomenet heter f ö Lars Eklund, och han har ett förflutet på såna jättar som Ystads Allehanda och Hallands Nyheter.

Vi vet att vi tar en oerhörd risk med detta. Men det är ett viktigt steg varigenom vi hoppas förbättra utgivningen och öka spridningen. Vi vill i detta sammanhang också passa på att tacka alla som tar en stödprenumeration på Sydasienbulletinen. Det är till stor del därför vi kan hyra in Eklund och vi hoppas och ber att ni även i fortsättningen tar stödprenumerationer då och då.

Och på gåvor betalar man inte moms . . .

Foto: daniel carlsson

Sydasienbulletinen: redaktören tar sin uppgift på allvar.

Innehåll

Indien

Slavhandeln – Bo Gunnarsson 8
Livegenskapen – Bo Gunnarsson 10
Tehri – indiskt Alta? – Göransson/Iliste 6
Han bor i T-banan – Kent Linneroth 3
Chandigarh – ojämlik stad – Geza Nagy 26
Dikter – R Tagore 31

Sri Lanka

Tamilflykting i Sverige – Stig Hansén 32
Rasförföljelser – Thomas Bibin 20
Veddahs kamp – Eklund/Rubin 15
The Island – tidning – Eklund/Rubin 13
Mahaweliprojektet – Sandell/Palm 18

Afghanistan

Ny krigföring – Stig Hansén 25
Politisk kamp – Korpe/Reitow 22

Recensioner

Sundelin – Jihad – Börje Almqvist 14
Engström – Sagan om Sita – Margareta Petersson 20

Sydasienbulletinen
Box 1625
221 01 LUND

Besöksadress: Råbygatan 5 (Lars Eklund)
Telefon: 046 – 13 35 68
Teknisk redaktör: Lars Eklund
Ansvarig utgivare: Thomas Bibin
Tryck: Infotryck ab, Malmö 1983
Register: PROGEK, Göteborg
ISSN 0347 – 5182

Sydasienbulletinen ges ut fyra gånger per år. Redaktionen växlar mellan Stockholm, Göteborg och Skåne. Detta nummer ansvarar Göteborgsgruppen för.

Prenumeration kostar 40 kr för fyra nummer (ett år). Institutioner får betala 60 kr. Vi är mycket tacksamma för stödprenumeration 100 kr. Vill man ha sig tillsänt ett enstaka nummer så kostar det 10 kr. Lösnummerpris likaså 10 kr.

Postgiro: 79 54 96–9 Sydasienbulletinen.

● ● ●

Kontaktpersoner för Sydasienkommittéerna:

Stockholm:
Hammett Murphy, Råggatan 4,
116 59 Stockholm, 08–43 59 37

Göteborg:
Thomas Bibin, Erik Dahlbergsgatan 27 A,
411 31 Göteborg, 031–16 15 12

Skåne:
Göran Djurfeldt, Kullavägen 3,
232 02 Åkarp, 040–46 08 95

Uppsala:
Anders Forsberg, Fänkålsgatan 3,
754 47 Uppsala, 018–25 47 27

Danmark:
Kate Holloway, Burmeistergade 27,
DK-1429 Köpenhamn K, 01–54 56 11

● ● ●

Sydasienkommittéernas plattform:
Sydasienkommittéerna i Sverige har som mål att sprida information om situationen i Sydasien och att stödja de krafter som bekämpar imperialismen, det politiska förtrycket och underutvecklingen i området.

Kommittéerna är fristående från politiska partier och grupperingar i Sydasien och i Sverige.

● ● ●

Flyttar
gör många, faktiskt var åttonde svensk varje år. Men långt ifrån alla som flyttar skickar sin nya adress till Sydasienbulletinen. Vi får flera ex i retur varje gång vi sänder ut ett nytt nummer, och det är besvärligt och det tar tid att söka dem som flyttat. Glöm därför inte att anmäla din nya adress till oss om du flyttar!

Krishna, spärrvakt i Stockholms tunnelbana:

Jag har allt:

kläder, bostad och gratis pengar!

I flera år har Krishna Santani bott på en station i Stockholms tunnelbana. På nätterna arbetar han som spärrvakt och på dagarna sover han på bordet i stationens lilla personalutrymme. I ett litet skåp har han allt han äger och i pentryt finns en kokplata där han lagar sin mat.

— Här har jag allt jag behöver, säger han. Jag kan sova här, jag har fria kläder och resor, och därtill får jag en lön som är högre än den indiske presidentens.

Ingen kan ta efter mitt liv, säger Krishna Santani. Men Sydasienbulletinen tror att Krishnas levnadshistoria kan ge oss ett försvarligt antal goda tankeställare. För Krishna har också varit landsvägstiggare i Indien och radhusägare på Ekerö utanför Stockholm. Här berättar han för Kent Linneroth.

Text och foto:
Kent Linneroth

— När Indien delades 1947 flyttade mina föräldrar från det nyblivna Pakistan till staden Jaipur i västra Indien. De var hinduer, men de som kom från Pakistan var inte välkomna för de hade präglats av den arabiska kulturen; de var inte vegetarianer, de rökte, drack sprit osv.

Men innan jag föddes i december 1948 så hade familjen tvingats till vegetarianism och det tycker jag idag var en stor lycka. För ju färre behov man har desto större lycka! Jag har aldrig rökt, smakat sprit, kaffe, té, kött, ägg, fisk, kyckling eller något sådant.

Nu är jag alltså 35 år gammal och jag lever på grönsaker, säd, groddar, frukt och nötter.

Sedan jag gått ut skolan i Jaipur kom jag in på teknisk högskola. Där råkade jag ut för min första "krock" eftersom eleverna på sådana skolor gör allt för att härma västerlänningar, dricka, röka, klä sig smart osv. Jag blev utsatt för ett grupptryck och när man skulle sätta igång en skolstrejk tvingades jag välja. Mitt intryck var att strejken mest var på kul, så jag sa att jag inte hade lust att delta i deras övningar. I två år höll jag ut med allt det här, sen hoppade jag av skolan.

Under de här åren hade jag vid flera tillfällen träffat heliga män, och jag hade frågat dom om man skulle få svälta om man hoppade av hela systemet. De verkade ju inte ha några bekymmer. Vi kan garantera att det inte är någon risk, svarade dom.

Den 13 mars 1967 hoppade jag av alltihop.

Krishna tjänar mer på sitt jobb som spärrvakt i T-banan än den indiske presidenten. Och han har färre utgifter . . .

Jag började vandra genom Indien efter att bara ha försvunnit hemifrån. Jag gick i riktning mot Himalaya där jag hört att man kunde träffa många yogis (andliga läromästare). Sju dagar tog det och varje kväll kom folk fram till mig och undrade, ville hjälpa osv. 26 kilometer om dagen gick jag utan skor eller bagare, bara med mina kläder på kroppen.

Det är bara människor som oroar sig, inga andra varelser.

Tokig eller inte

Redan ett år senare återsåg jag mina föräldrar. Så varje gång jag passerade Jaipur under mina färder så hälsade jag på. Pappa trodde jag hade blivit tokig, och vi gick till en psykolog som sa att det inte var nåt fel på mig. Sen skrev dom ett brev med ett ord: "inscrutinable" (ung: omöjlig att bedöma). Så både min far och jag ansåg att vi hade rätt.

Senare har han ändrat sig och tror nu att jag skyddas av några lyckliga stjärnor. Fast han tycker ju förstås att jag är lite sjuk i huvet fortfarande.

Jag representerar inte något system eller någon filosofi. Eller någon grupp eller något land. Jag är en individ. Och jag kan inte rekommendera någon att härma mitt liv. Det går inte.

Under mina vandringar träffade jag på ▷

många olika andliga riktningar. Dom blir liksom trender som mötande vandrare berättar om, och man gillar att bli välsignad av heliga män. En av dom var Sahi Baba som bor i södra Indien. Han har lärjungar världen över och han kan materialisera saker, t ex aska från sina händer som han använder på sjuka människor. Används som en medicin. Många påstår också att han kan läsa tankar. Och jag har frågat dom hur detta går till, men de svarar alltid att de inte vet hur det händer.

1968 träffade jag också Mahareshi Yogi, du vet han som leder Transscendental Meditation (TM), och vi hade en dispyt. Han är egentligen inte så populär i Indien som han är i västerlandet för i Indien får man inte blanda pengar med andlighet. Men det gör ju många gurus som lever i lyx och överflöd i väst. Typiskt västerländskt. Det ser man ju på era präster och Påven osv. I Indien är det ju inte så. Se på Buddha som lämnade sin kungatron och blev tiggare. Befriade sitt sinne för att kunna tänka på andliga ting.

Så det sa jag till Mahareshi Yogi, och jag kritiserade honom för detta. Jag var skeptisk, precis som jag är mot Ananda Marga-rörelsen vars representanter jag träffat ofta. Ananda Marga har blandat politik med andlighet och det tror jag är fel.

Jag tror inte på organiserad religiositet eller andlighet. Det är en individuell fråga och man kan inte ha kollektiv anslutning.

Lära av djuren

Så jag var en vandringsman i Indien från 1967 till 1973. Jag lärde mig leva . . . jag kände mig som en prins. Inga bekymmer, behövde inga grejer, ingen bostad. Ytligt sett tror många att man bara lever som ett djur, och i och för sig behöver det inte vara något fel i att leva så.

Djur har inga bekymmer. Jag har aldrig sett en fågel röka cigarrett, dricka sprit, äta psykofarmaka eller vara narkoman. Jag tror vi har något att lära där. Och jag lärde mig att yoga har recept mot den stress som man t ex upplever i västvärlden. Fast yogan säger också att mat och tak över huvudet är viktigt, men det är inte allt. Dom uppmuntrar alltså inte folk att lämna sina jobb och sina familjer. Däremot säger dom att mat och tak inte räcker. Är man i psykisk balans så kanske det räcker, men är man inte det, så räcker inte en miljon.

Västkontakter

Under min vandringstid träffade jag många västerlänningar, hippies och andra, även svenskar. Tidvis bildade vi ett slags internationella kollektiv med gemensam yoga-undervisning. Det var under denna tid jag också träffade en svensk som numera bor i ett kollektiv i Delsbo-trakten. Vi vandrade tillsammans några månader vintern 72/73 och innan han reste hem sa han: "Krishna, du borde fara till Sverige för svenskar tror inte att det är möjligt att leva utan nånting och ändå inte ha några bekymmer."

Så jag började snart resa västerut med hjälp av allmosor från tillfälliga generösa vänner. Via Turkiet och Berlin kom jag så småningom till London efter att ha hakat på en grupp Hare-Krishnamänniskor.

Visst väntade jag mig vid varje gräns att bli förpassad tillbaka igen för jag hade ju varken pengar eller returbiljett. Men på nåt underligt sätt så hände aldrig detta trots att tullarna alltid frågade. Hade bara kläderna på kroppen och mitt pass.

I London kom jag till ett yoga-center där en lärare blivit grav-ledig och dom tyckte jag kom som gudasänd. Fick anställning i sex månader. Och arbetstillstånd fick jag direkt.

Centret ville behålla mig i ytterligare två år, men jag ville inte fastna nånstans. Jag ville hälsa på mina vänner i olika länder, bl a Sverige. Så den 14 januari 1974 kom jag till Sverige. Jag hade bara sovsäck med mig, men den svenska tullen sa inte nånting. Fast min svenske kompis hade skickat mig ett brev där han skrev att han skulle bekosta mitt uppehälle i Sverige, dvs att jag skulle vara hans gäst. Tullen tittade på brevet och släppte sen in mig i landet. Ett bidragande skäl var kanske att det stod "yoga-lärare" som yrke i mitt pass.

Klippet blev räddningen

Men ett halvår senare när jag hade varit och hälsat på vänner i Schweiz och kom tillbaka så stoppades jag och en vän i danska tullen. Jag blev förbannad och slängde mitt pass i ansiktet på passpolisen och hotade med att resa tillbaka till Indien. Sa också att jag redan hade varit två månader i Sverige och att jag nu skulle undervisa i yoga. Som tur var hade jag ett klipp ur en svensk tidning där det stod att "Krishna från Himalaya lär Vänersborgarna yoga".

"Är du från Himalaya?" frågade passpolisen. "OK, då får du passera", sa han. Jag frågade vad nu detta gjorde för skillnad. Jag var ju samma människa . . .

Så har det varit. Alltid har något hänt, och det är därför jag tror på osynliga makter. Finns dom inte så spelar det inte så stor roll, men finns dom så är det bra.

Jag tror också på horoskop, men indiska astrologer är mycket försiktiga. Dom skriver inte, dom tolkar bara muntligt t ex.

Men jag är inte orolig för något. Det som händer händer.

Jag är ingen ist. Varken fatalist, pessimist eller optimist. Jag har ingen moral eller några bestämda regler att leva efter. Så jag är inte religiös i någon vanlig mening.

När jag kom till Sverige så bestämde jag mig för att ta reda på något om det motsatta könet. Vad en flicka var för något. Så jag ville gifta mig. Jag var på en "äktenskapstripp".

Varje flicka jag träffade frågade jag om hon var spritfri, rökfri, kaffefri, tevefri, biofri, restaurangfri, köttfri, äggfri. Varje sån flicka frågade jag om hon ville gifta sig med mig. Nio flickor tog mig inte på allvar och sa nej, men den tionde sa okey! Fast först sa hon att så där går det inte till i Sverige. Vi måste lära känna varandra först. Då sa jag till henne att hon ju varit gift en gång redan, på svenskt vis, och det fungerade inte. Så varför inte pröva nåt annorlunda, och om det inte fungerar så behöver man inte vara besviken. "Då gör vi det då", sa hon och vi gifte oss. Det var samma natt vi träffades första gången. Tretton dagar senare var alla äktenskapliga formaliteter genomgångna.

Radhus och räntor

Vi hade det fantastiskt bra och vi levde ihop i fem år. Jag hade jobb som lärare i yoga på TBV och Medborgarskolan på kvällarna och på dagarna lärde jag mig svenska. Sen började jag dela ut tidningar på morgnarna också. Det var inga problem.

När vi varit gifta i tre år köpte vi ett radhus på Ekerö. Vid den här tiden hade jag börjat träffa vanliga svenskar som inte var intresserade av yoga, som inte var vegetarianer, som inte var rök- och spritfria. En del kände t o m avsmak för Indien. Då kände jag att jag ville förstå det svenska samhället lite djupare, varför det är så många skilsmässor osv. Och det fick jag lära mig med radhuset, med dess räntor, amorteringar och allt det där. Jag tror nästan att jag idag skulle kunna skriva en avhandling om svenska skilsmässor.

Det här samhället tycks vara byggt så att ingen orkar med nånting. Inte sina föräldrar, sina barn eller syskon. Hur kan man då orka med sin man eller sin hustru? Svenskarna är inte sämre människor än andra, det är omständigheterna som gör det.

Stod inte ut

Till slut ville jag skilja mig. Inte från henne i första hand, utan från räntor, amorteringar och stress. Jag stod inte ut längre. Aldrig mer en villa, även om jag får den gratis. Inte en lägenhet heller förresten. Så länge jag bor

Enda problemet med att sova på bordet i personalrummet är att jag inte får vara mantalsskriven här, säger Krishna.

kvar i Sverige så bor jag inneboende. De här åren med radhusen har lärt mig ägandet och det räcker. Jag vill inte äga något.

Idag jobbar jag som spärrvakt i Stockholms tunnelbana, bara på natten mellan tolv och sex på morgonen. Det är det bästa jobb jag kan ha. Hade inte det funnits skulle jag inte stanna i Sverige.

Nu kan jag leva på samma sätt som jag levde i Indien. Här har jag hittat ett jobb som egentligen inte är ett jobb alls. Jag bara sitter där på nätterna och mediterar.

Gratis pengar!

Fördelarna med Stockholms Lokaltrafik (SL) är mycket stora. Man har fria kläder och jag brukar alltid vara klädd i SL-uniformen dygnet runt. Det räcker och man behöver inte köpa andra kläder. Sen har alla tunnelbanelokaler toiletter så man behöver inte heller någon bostad. Det finns ju till och med dusch på olika ställen och skåp där man kan ha sina grejer. Tunnelbanelokalerna har ju också kokmöjligheter och kylskåp, och man har nyckel så man kan komma in dygnet runt.

Och därtill gratis pengar!

SL har gett mig allt utom min kropp som jag fått av mina föräldrar. Och där sitter jag på min station och lyssnar på Stockholms närradio som sänder just de nattimmar när jag är där. Där får man höra roliga program med bl a telefonväkteri vilket roar mig mycket. Man kan lämna ut sitt telefonnummer i etern och så ringer många lyssnare till mig i min T-banespärr. Man blir som en jourhavande kurator för det finns många ensamma människor.

Lyssnarnas reaktioner är mycket blandade. "Lägg av indier!" säger en del och undrar varför jag ringer till vartenda program. En frågade om jag var anställd av Sveriges Radio för att sabotera närradion. En annan undrade hur jag kan vara så vis, och han frågade om jag skrev på nån avhandling i filosofi.

Skojar med rasister

Jag har ringt till Öppet Forum också (ett rasistiskt program red.) och det är ju lite känsligt. Jag är nog den ende invandraren som ringt till deras direktsända telefonväkteri. Dom tror ju inte på rasblandning och programmet hyllar Sydafrika osv. Dom tror säkert också att den vita rasen är klokare på nåt sätt.

Det är roligt att ringa och ställa programledaren mot väggen. Han sa att alla invandrare borde sättas i karantän som man gör med hundar. Då sa jag att då borde man väl ha satt förre statsministern Fälldin i karantän när han kom hem efter sitt besök i Indien. Liksom alla svenskar som reser till sådana länder.

De säger också att allt elände kommer från invandrarna. Då frågar jag om vi invandrare gett svenskarna hemorrojder och stressmage också. Jag skojar med dom, och vad ska man göra?

Mantalsskrivningen ett problem

Jag sover ofta på ett bord i nåt av SL:s personalutrymmen. Fanns det inte en lag om mantalsskrivning skulle jag kunna bo för alltid i tunnelbanan. Så jag är skriven som inneboende på en adress i stan.

Det är också en fördel att alltid ha uniform för man kan besöka vänner på kvällen och sen börja jobba direkt. Dessutom blir man alltid vänligt bemött av folk om man har uniformen på. Det inger förtroende. För annars är jag ju svartskalle. Nu känner folk sig trygga när de ser mig helt enkelt. Det gäller speciellt de äldre.

Jag gillar inte att ge folk råd om hur de ska leva osv. Jag vill slippa bli nån slags präst. Fast jag försöker uppmuntra människor att vara sig själva och inte lita på någon religiös eller politisk ledning, att inte bli andrahandsmänniskor. Man måste våga vara sig själv och strunta i vad andra tycker. Och själv representerar jag ju inte någon ideologi eller religiös riktning eller nåt land.

En dröm att ge bort

Indiens president har kanske drygt 6 000:- kronor i månaden. Min lön här på SL är större, och han har betydligt fler utgifter och bekymmer än vad jag har. Han har inte fria kläder och han har inte toiletter överallt. Han äter nog psykofarmaka för att sova, men jag kan ju sova varsomhelst. Jag tror faktiskt inte jag träffat någon som är lyckligare än vad jag är.

Många tror att jag är sinnessjuk och jag håller med dom. Hellre vara sinnessjuk och må bra än att vara frisk och normal och inte må bra. Jag har lärt mig att sätta värde på att vara glad och dela med mig av den glädjen. Jag tjänar ju så mycket att jag kan ge bort pengar och saker. En del går till släkt och vänner i Indien, men jag ger bort här också. Ibland köper jag mandariner och ger till resenärerna som kommer till min spärr i tunnelbanan. Och min dröm har alltid varit att kunna ge bort pengar. Det kan jag nu. ●

— Då får dom bomba ut oss! Ja, hellre får dom bomba ut oss än att vi flyttar frivilligt!

Tehri-dammen — Indiskt Alta

Vi flyttar inte från Barauli!

Text och foto: Birgitta Göransson och Ivo Iliste

Gopal, en av de äldre männen, är den förste som beslutar sig: vresigt, nästan som vore han rädd för vad han själv plötsligt säger. Men de båda skolpojkarna bakom honom i klungan upprepar hans ord, och efter dom skolläraren och sen den pensionerade arméchauffören och så kvinnorna borta vid lagården och ungarna. Gopals ord tar fatt i byn Barauli invånare som lopelden i de torra löven; hela byn skanderar:

— Dom får bomba ut oss! Hellre får dom bomba ut oss än att vi flyttar frivilligt!

Barauli är inte längre en ganska vanlig by i Himalayas randberg. De utsökt välbyggda stenhusen, som följer sluttningen och klipputsprången som om de vore ett med omgivningen, de prydliga fälten i terasser värnade med stengärden, de sinnrika kanalsystemen som skulle låtit vattnet sippra från terass till terass, gångstigarna som slingrar mellan husen, genom mangolundarna, förbi höupplaget, över fälten, de blankslitna skifferstenarna som passats in till trappsteg där stigen på sina ställen är för brant — allt detta är inte längre en vanlig bergsby, som försiktigt klänger sig fast vid den branta sluttningen.

Bergsbyn är inte längre vanlig — bergsbyn är dömd att dö.

Och bakom de torra siffror, som tekniker och planerare presenterar kring den väldiga Tehri-dammen döljer sig levande människor: bland dem Baraulis invånare. När dammens reservoar fylls med vatten kommer en konstgjord sjö på drygt 42 kvadratkilometer att bildas. Vattenmassorna dränker en stad med historiska anor — Tehri — och 92 byar; drygt 70 000 människor måste lämna sina hem, sina gårdar, fält, fruktodlingar, bevattningsanläggningar.

> Varje år försvinner 450 000 hektar skog i Indien

Den anrika staden Tehri är dömd att dränkas med hela den dalgång som är distriktets bördigaste åkermark.

Tvångsförflyttning

Det enda Baraulis invånare kan trösta sig med är att just deras jordplättar inte kommer att dränkas — de ska bara lämna plats åt en ny storstad. För distriktshuvudstaden Tehri måste ju byggas upp igen — och Barauli är det område som valts ut.

— Men vi flyttar inte! I flera generationer har vi bott här. Vi har brutit marken, vi har byggt terasserna. Vi är bergsbönder. Vi trivs här uppe, med det här klimatet, med branterna, vyerna, klättringen. Vi vill inte ner bland moskiterna och hettan på slätten!

Det finns naturligtvis ett så kallat rehabiliteringsprogram för de tiotusentals människor, som blir hemlösa i samband med dammbygget. För den jord bönderna tvingas överge betalas kompensation. Och varje by i de berörda två dalgångarna ska "helt enkelt" flyttas till andra ställen. Just Baraulis bybor ska alltså tillsammans med andra bergsbor bli slättbönder i en nyröjning nere i Doondalen, där de berg som förut varit en del av vardagen och tusenårig bykultur bara blir en blånad vid horisonten. Delstatsregeringen har redan börjat avverka de 10 000 hektar prima salskog, som enligt projektplanen ska bli högländernas framtida odlingar.

> Varje halvår försvinner i Indien lika mycket ytjord som det gått åt att bygga samtliga tegelbyggnader i landet.

Den här kvällen när Gopal buttert höjde rösten och meddelade att han aldrig levande skulle lämna Barauli, den här kvällen hade byrådet kallat till stormöte. Nästan samtliga bybor var sedan drygt ett år aktiva medlemmar i Chipko Andolan — Trädkramarrörelsen — och arbetade framför allt med opinionsbildning kring dammbygget. Nu var det fråga om att förmedla de senaste nyheterna och bestämma sig för handlingsvägar.

Chipko-man berättar

Vi sitter i sammetsmörkret på yllefiltar utlagda över det lilla bytorgets skifferstenar. Torget är egentligen bara en vidare gårdsplan mellan några hus; ena sidan utgörs av kostallar, där håller kvinnorna på att mjölka och utfodra boskapen. Bortanför stentrappan upp till Gopals sovstuga ovanför boskapsstallarna leker ett tjogtal ungar 'kabbadu'. Men trots de på ytan olika sysslorna är kon-

> Med miljöförstöringen blir Indiens stambefolkning hjälplösa offer för landets modernisering: fattiga, outbildade och skamlöst utsugna.

Männen i Barauli samlas gärna utanför téståndet för att prata om framtiden och om att göra något för att få stanna kvar i sin fädernesbygd.

centrationen vänd mot Doom Singh Negy, Chipkos volontär, som berättar om senaste styrelsemötet inom Antidamm-kommittén.

– Det senaste halvåret har de stora tidningarna skrivit flera långa artiklar om det tveksamma i Tehri-projektet. Tidigare, när vi bergsbor ifrågasatte planerna på folkomflyttningar och protesterade mot att distriktets bästa åkerjord skulle ödeläggas och massor med skog skövlas, då var det ingen som lyssnade. Men nu, när vi kan visa på hur diskutabla de geologiska förutsättningarna är, nu är det fler som lyssnar – nu är det fler som är rädda! Man har upprepat våra varningar om att dammen byggs i ett område som lätt drabbas av jordskalv, att jättelika vattenansamlingar kan påskynda skalv, att jordskred ovanför fördämningarna och erosionen efter skogsavverkningen i bergen ökar förslamningen i dammen och gör den kortlivad. Det viktigaste, det som äntligen väckt en opinion också på andra håll i landet, är att man insett att *om* en jättedamm byggs just här och *om* just den dammen brister, ja, då riskerar vi att dränka hela nordindiska slätten! Det blir en jättegrav för oss alla från Munikereti till Calcutta, så skriver man.

Man börjar lyssna

Byborna nickar; de känner väl till alla de här argumenten. Det som är nytt för dem är att människor *utanför* bergsdistriktet nu börjat uppmärksamma den kamp de deltar i. Mitt i nedstämdheten föds en ny tillförsikt och självkänsla: vi kanske har rätten på vår sida i alla fall?

Doom Singh Negy spelar på sin kasettbandspelare upp en intervju med en universitetsprofessor i geologi – Barauli lyssnar. Vi tar upp några taktfasta slagord: GHAS LAKHRU AUR PANI – YAN KA VINA YOJANA KANI! Utvecklingsplaner blir bara tomt prat – om dom inte först ger oss vatten och mat!

Sen bryter diskussionen loss:

– Det är inte bara vi som drabbas – hela landet drabbas! Vi har ett ansvar att varna alla andra!

– I somliga byar har dom redan fått kompensationspengar, tagit emot dom och flyttat och lever gott. Det är nog somliga här också som gärna skulle vilja få en slant. Det är dyrt att leva nuförtiden . . .

– Men om vi alla bara ger oss i väg så där, om vi bara tänker på oss själva *på det* sättet, då finns snart ingen kvar som kan protestera mot bygget.

– Nu har vi försökt på alla möjliga sätt; vi har haft möten, vi har skrivit petitioner, vi har ockuperat distriktskontoret, vi har sittstrejkat, våra kvinnor fastar nere vid bron, vi har demonstrerat, vi har skickat brev till regeringen och pratat med riksdagsrepresentanter och politiker från alla partier. Nu säger du att det skrivs i de stora tidningarna där nere på slätten också, så att ännu flera ska kunna höra vad som håller på att hända. Men om dom *i alla fall* fortsätter att bygga? Vad gör vi då?

> 98 % av Indiens landsbygdsbefolkning saknar toaletter och 70 % saknar tillgång till rent vatten.

– Ja, är det verkligen nån mening att fortsätta? Kan vi göra nåt mer?

– Om dom ändå . . . Är det inte bättre att ta kompensationen . . . Brukar vi *för* mycket, kanske vi inte får nåt alls – dom bara bygger ändå och struntar i oss.

– Men Doom Singhji har ju berättat att dom som tvingades flytta när Bhakra byggdes 1959 har fortfarande inte fått några pengar – och dom protesterade inte . . .

– Just det – så vad är det för vits att tro att vi skulle behandlas annorlunda? Varför ska vi, nu när vi vet, varför ska vi bli flyktingar i vårt eget land? Nej – Gopal sträcker på sig och tar sats när han pratar – nej! Jag tänker inte flytta ner till moskiterna på plattlandet! Det hjälper inte om dom så tar hit armén, som dom hotat med. Jag dör hellre här och slåss. Vill dom ha bort oss får dom bomba ut oss! Ja, hellre får dom bomba ut oss än vi flyttar frivilligt!

Så skanderar Barauli – man har fattat sitt beslut. Fortsatt dammbygge i Tehri tolkas rätt och slätt som övervåld – som inbördeskrig. ●

Ekologisk rapport en varningssignal

Det indiska Centret för Vetenskap och Miljö har under hösten publicerat en alarmerande rapport: The State of India's Environment – 1982 (Tillståndet i den indiska miljön – 1982). I denna unika och heltäckande rapport utpekas tre områden som de allvarligaste: avskogningen, vattenföroreningarna och markskyddet (jordunderhållet).

Landets floder leder nedsmutsningsligan och rapporten räknar med att 70 procent av sötvattnet i Indien är förorenat. Det sägs bl a att Ganges troligen är världens smutsigaste flod. Och Dehlis flod Yamuna är en kloak där 54 procent av huvudstadens kloaker rinner ut utan minsta rening. Av 3 110 städer i Indien har bara 217 någon form av avloppsrening. Två tredjedelar av landets sjukdomar är vattenburna (tyfus, kolera osv).

Rapporten påpekar också att skogarna skövlas i allt snabbare takt. Det märks inte minst i Himalaya där en sjundedel av skogen finns. Och i Assam, som förser Indien med 60 procent av plywooden, så är 36 procent av ytan skog enligt officiell statistik medan sanningen är att bara 19 procent är skogtäckt. Den systematiska skövlingen ger också befolkningen stora problem med att förse sig med ved till hushållen. Hälften av energikonsumtionen i landet går till matlagning där ved används i upp till 7 av 10 familjer. Men det finns ingen energipolitik på detta viktiga område.

Jordunderhållet är också eftersatt visar rapporten. Halva Indiens jord är försvagad av vatten- och vinderosion, sälta, vattensjuka osv. Och den mesta jorden är fortfarande obevattnad, lågavkastande och ger bara en skörd per år. Jordförstöringen gör också att de ca 5 procent av befolkningen som är nomader (34 miljoner människor) nu flyr till nya skogsområden som därigenom slits än hårdare.

FN menar att var tredje världsmedborgare som saknar vatten eller avlopp bor i Indien. Ändå är det först under de senaste tre åren som man inrättat miljömyndigheter i landet. Men dessa saknar än så länge såväl kunskap om förhållandena och befogenheter att på allvar ta itu med dom.

Red.

Trots att Indira Gandhi hävdar att klyftan mellan de privilegierade och de förtryckta minskat med åren så frodas slavhandeln i Indien. Förbudet mot livegenskap har t ex enbart lett till nya och svårare former av tvångsarbete istället. Om det berättar Bo Gunnarsson.

Trots alla vackra paroller

Slaveri alltjämt vanligt

Bo Gunnarsson

Antalet livegna inom jordbruket har ökat med 50 procent sedan en lag om förbud mot livegenskap infördes under undantagstillståndet 1976. Enligt National Labour Institute (NLI) i New Delhi finns det mer än 2,6 miljoner som berövats sin rörelsefrihet och möjlighet att sälja sin arbetskraft fritt.

Samtidigt uppger en rapport till inrikesministeriet att mer än 10 miljoner jordlösa och ofta hemlösa lantarbetare – med familjer 50 miljoner – är benägna att emigrera till städer och andra rikare delstater de närmaste åren trots att de erbjuds levnadsförhållanden som ofta påminner om koncentrationsläger.

– Valet för de fattiga är en ny livegenskap i städerna eller fortsatt slaveri i byarna, säger sociologen R N Maharaj på NLI.

85 procent av alla livegna och migrerande arbetare är stamfolk som ofta berövats sin existens genom skogsskövling samt oberörbara och lägre kast.

Organiserad handel

Förbudet mot livegenskap har skapat nya och svårare former av tvångsarbete. Det pågår en organiserad handel med människor som kulminerar efter höstens skördearbete då 1 000-tals fattiga stamfolk och kastlösa dagligen transporteras med tåg och bussar från delstaterna Bihar och Orissa i öster till den gröna revolutionens rika bälte, Punjab och Haryana, för att tjäna jordägare.

– De säljs öppet vid auktioner likt boskap till högstbjudande, säger R N Maharaj.

Lika många sänds till byggprojekt i olika delar av landet för en tillvaro ofta bakom taggtrådsstängsel.

Medellönen för livegna lantarbetare är 35 rupier (20 kronor) i månaden.

Inrikesministeriet i New Delhi är oroat över utvecklingen som betraktas som en säkerhetsfråga. Undersökningen har gjorts med syftet att finna ut hur laddad situationen är på landsbygden, om jäsningen kan leda till revolter eller revolution.

Propagandanummer

Slaveriet avskaffades i Indien av britterna 1843 men det fortsatte att blomstra som om inget hänt. Efter självständigheten tog det nästan 30 år innan regeringen tog itu med problemet 1975. Fem år senare gav Indira Gandhi besked att livegenskap inte längre existerade: Alla de livegna – 120 971 – hade påträffats och befriats, 103 707 av dem hade också rehabiliteras.

Befrielsen av livegna var ett av propagandanumren under undantagstillståndet. Det var del av 20-punktsprogrammet och föranledde en mängd pompösa ceremonier där ministrar i närvaro av pressuppbåd förklarade slavarbetarna fria från skulder och förpliktelser gentemot sina herrar.

Det slutade illa – för de "befriade".

Tveklöst blev jordägarna oroade av talet om jordreformer, minimilöner, mark för hyddor åt jordlösa och avskaffande av livegenskap. Även om det bara

vore tomt prat så skulle det skada dem: Endast 2 procent av lantarbetarna kände t ex vid det laget till lagen om minimilöner som godtagits sju år tidigare.

På sina håll blev det våldsamheter, på andra platser gav jordägarna självmant sina slavar friheten.

Fri – men utan jobb

Men man vägrade att ge dem jobb igen – det fanns många villiga i byn – och staten kunde inte skaffa fram några.

Mugal Buniyan, 30 år, från Palamau i Bihar, är en av dem som "befriades". Han berättar:

– Jag har aldrig tagit några lån, jag har sedan barnaåren slitit för att återgälda 200 rupier (120 kronor) som min farfar och far var skyldiga sin herre. För sju år sedan gick vi lantarbetare ihop och krävde mer lön, 1,5 kg grovsäd per dag, ett kvarts kg mer än vad vi fick. Mitt i kampen kom beskedet om befrielsen. Vi lovades jord, plog, oxe, utsäde och konstgödning. Men det kom aldrig någonting. Vi lämnades helt åt vårt öde. Vi har överlevt genom att samla ved och honung i skogen. Jag har fru och två barn, men kan inte tjäna mer än 2 rupier om dagen. Av mina 43 kamrater är nu 35 tillbaka "på nåder" hos nya herrar. Som slavar. – Vi vet vad vi har, kan äta minst ett mål mat om dagen, säger de. Själv fick jag efter sex år en höna från myndigheterna . . .

Dålig jord

De som fick jord har det lika illa ställt: Jordägarna gav bort sin sämsta jord och den var sällan odlingsbar . . . Oxen har de tvingats sälja liksom jordbruksredskapen. En undersökning i distriktet Kota (Rajasthan i västra Indien) avslöjar att hälften av de 700 som "befriats" två år senare tjänade mindre än 60 öre om dagen. En raport från Ranga Reddy distrikt (centrala Indien): "I ett stort antal fall var de verkliga fördelarna lika med noll eller så små att de inte påverkade levnadsstandarden."

85 procent av herrarna tillhörde högre kast och inte någon har åtalats trots att den lag som förbjuder livegenskap stadgar fängelse i tre år.

En återgång till livegenskap blev en utväg att överleva. Många andra har blivit kontraktsarbetare och hamnat ur askan i elden.

Brutaliserad

Kontraktsarbete är inget nytt påfund men metoderna för exploatering av arbetskraften har brutaliserats och förfinats. Slavhandelns nätverk av agenter når nu minsta lilla djungelby.

– Stamfolkens livsmiljö har förstörts undan för undan och de hotas snart av samma öde som de amerikanska indianerna, säger P Majumdar, facklig ledare i Bihar. Moderniseringen har inneburit att skog och djungel skövlats, stora områden har öppnats upp för projekt och industrier som getts skattelättnader för "utveckling av efterblivna områden". Men bara yrkeskunnigt folk utifrån har fått jobb. Naturskydd har lett till att stamfolken fråntagits tillgång till mycket av djungelns naturresurser. De terroriseras av samhället, de frånluras sin jord, privata intressen och statliga bolag likt Coal India. Stamfolken har aldrig betraktat jord som en kommersiell vara eftersom den ägts kollektivt. Betalning i kontanter försvinner snabbt p g a ovana vid penningekonomin och hänsynslösa blodsugare använder sprit för att förslava dem.

Arbetslöshet

Stamfolkens fattigdom förvärras. Alltfler tvingas lämna sina byar (sedan 1971 har antalet arbetssökande stamfolk tredubblats) och de faller lätt offer för lockande anbud om jobb.

De jordlösa lantarbetarna, som även under bra skördeår går arbetslösa 190 dagar om året, har heller ingenting att sätta emot.

Agenterna, som kallas "arkatia" – de som äter människor – av Munda-folket, lovar jobb i rika Punjab, ja även i Gulfländerna och erbjuder lån till tågbiljett. Rekryteringen sker just då hungern börjar sätta in efter skördesäsongen.

I tusental ger de sig av med tåg och bussar – bhaiya specials – och man ser dem i trasiga kläder på plattformen på många järnvägsstationer där de i väntan på uppköpare kryper ihop i klump för att hålla värmen.

Slavhandeln år 1982 är väl dokumenterad, bl a av professor K Gopal Iyer i Chandigarh som intervjuat 300 offer.

Polis och myndigheter blundar för trafiken. De ingriper heller inte mot de öppna auktionerna och de ofta taggtrådsinhägnade läger där arbetarna hålls fångna. Ingen får lämna arbetsplatsen förrän "kontraktet" löpt ut och lånet återbetalts.

Utnyttjas

I Punjabs byar är de livegna isolerade och förskjutna, de har det mycket värre än traktens oberörbara.

I ett sexuellt utsvultet samhälle är det också naturligt att kvinnorna utsätts för sadistiska övergrepp och utnyttjande.

Medan de lokala lantarbetarna får 15 rupier (8,50 kronor) om dagen så får "gästarbetarna" på sin höjd 2–3 rupier. Inte ens de pengarna får de i handen: Först skall tågbiljetten betalas, sen ma-

▷

Officiellt avskaffades slaveriet 1843, och livegenskapen 1975 i Indien. Men i realiteten är ännu åtskilliga miljoner lantarbetare, som dessa på bilden i Bihar, livegna. Foto: Börje Tobiasson

ten som deras herrar tillhandahåller . . .

Flyktförsök bestraffas hårt. Varje år misshandlas kontraktsanställda till döds vid damm- och vägbyggen från Kashmir i norr till Tamil Nadu i söder.

Många av dem erbjuder sig själv till slavmarknaden väl medvetna om förhållandena. De har inget annat val.

Inte ens i huvudstaden New Delhi slipper "kontraktsarbetarna" undan livegenskap. En majoritet av de 123 000 fattiga som kom från Rajasthan, Bihar och Orissa för att bygga idrottsanläggningar, lyxhotell och gator till fjolårets stora jippo, de asiatiska spelen, är livegna.

Hjälplösa

"Kontraktsarbetarna" är illiterata, okunniga om sina rättigheter och 1 000-tals km borta från hembygden är de totalt hjälplösa mot entreprenören och hans gorillor. De orkar inte stå emot, tvingas jobba 10–16 tim om dagen. Men de möter ingen solidaritet från de lokala arbetarna trots att fenomenet med livegenskap förvisso pressar ned också deras löner.

De flesta blir livegna för skulder på mycket små belopp, ofta mindre än 60 kronor. En stor del av dem betalar ingen ränta på lånen, deras förtryckare vet så väl att deras betalningsförmåga är lika med noll och att de sitter fast i kvicksanden ändå.

Sak samma gäller numera lantarbetarna: Bara 13 procent av de lån som de tar är över 180 kronor. Deras utarmning ökar. Var tredje familj måste nu sända två eller fler familjemedlemmar in i livegenskap. Barn och barnbarn börjar också jobba av skulderna, hela familjens framtid kan vara intecknad för en liten skuld i förra generationen.

Allt fattigare

Alla utvecklingsprogram på landsbygden har gynnat de som redan har det bäst ställt, säger en ny utredning från riksrevisionsverket. Moderniseringen har bidragit till att de fattiga blivit fattigare.

Kontraktsarbetarna återvänder hem, kuvade och frustrerade, lika tomhänta som då de for. Men ändå är bussar och tåg västerut fullpackade några månader senare då monsunregnen svept förbi.

Stamfolkens välfärd sorterar under inrikesministeriet eftersom man betraktar etniska minoriteter som större säkerhetsrisker än andra befolkningsgrupper.

Många tror att regeringen inte på allvar kommer att angripa problemen eftersom de på sin höjd vållar en begränsad jäsning som lag- och ordningsmaskineriet kan hålla i schack. ○

I spetsen för de livegnas befrielserörelse, som kämpar mot slavhandeln i Indien, står den 40-årige visdomsläraren Swami Agnivesh. Bo Gunnarsson träffade honom i hemstaten Haryana strax efter att han slagits ut från delstatsparlamentet förra sommaren – till de härskandes stora lättnad.

Swami leder kampen för att befria de livegna

Text och foto: Bo Gunnarsson

Swami är en f d helig man som går klädd i Arya Samaj-rörelsens saffransfärgade dräkt och turban. Han är idag en av Indiens mest kontroversiella politiker, ständigt i tidningsrubrikerna.

Han leder ett korståg mot slaveriet i Indien och det är inte alls populärt bland de som styr.

Hittills har Swami och hans grupp i raider mot taggtrådsinhägnade arbetsläger vid tegelbruk och stenbrott utanför huvudstaden New Delhi befriat över 1 100 livegna och deras familjer.

Han vet vad publicitet betyder och ser till att pressen hänger med och bevakar varje fritagning.

Han har fått Högsta domstolen att ta itu med slavhandeln, han har paraderat de befriade, utmärglade trashankarna utanför parlamentet för att väcka nationens samvete och han har invaderat lyxhotell.

Befrielserörelse

Tillsammans med de oberörbaras frihetsfront, Dalit Panthers, har han bildat Bandhua Mukti Abhiyan Samiti, de livegnas befrielserörelse.

Tegelbruksägarna har hotat honom till livet, delstaten har hotat fängsla honom under nationella säkerhetslagen och beordrat polis att skydda de som utnyttjar slavarbetare.

Det är alldeles tydligt att Swami trampat mäktigt folk på tårna och hotar deras ekonomiska intressen.

Jag möter Swami Agnivesh just då han slagits ut i delstatsvalet förra året. I fem år hade han representerat Janatapartiet i delstatens parlament, under fyra månader var han t o m minister, ansvarig för utbildningen. Det var 1979 och han avgick i protest mot polisens massaker på demonstrerande arbetare i Faridabad, då minst 12 sköts ihjäl.

I valkampanjen avstod han från högtalare och all propaganda som hör till och han spenderade endast 500 rupier mot 80 000 för regeringspartiets kandidat (290 resp 50 000 kronor).

– Att organisera fattigt folk är enda sättet att komma åt feodalism och hävdvunna intresse, säger Swami.

Fem milj livegna

Hur många livegna finns det i Indien?

– Regeringen säger att det fanns 120 000 och att alla nu är fria. En annan utredning uppger 340 000, medan Nationella Arbetarinstitutet och Gandhi Peace Foundation fann 2 617 000 i tio delstater. Men dom räknade bara inom jordbruket, tog heller inte med barnen. Det finns fler livegna barn än någon

anar. Jag tror det finns nära 5 miljoner livegna i landet. Ytterligare tio miljoner riskerar att förlora sin frihet – de har redan blivit av med sin jord. Alltfler hamnar i marginalen.

Hur definierar du begreppet "livegen"?

– Personer som är skuldsatta till någon som berövar dem rörelsefrihet och möjlighet att sälja sin arbetskraft på öppna marknaden innan skulden är betald. De får långt mindre än lagstadgad minimilön och hålls ofta utanför penningekonomin.

Men modern livegenskap är inte ett ekonomiskt begrepp. Det är mer blodsugande, förödmjukande och fysiskt utmattande än förr – folk behandlas som djur, deras kvinnor är varor och barnen potentiellt livegna.

Felaktigt antagande

Lagstiftarna trodde att livegenskapen skulle upphöra om skulderna annulerades?

– Lagarna baseras på det felaktiga antagande att problemet skulle försvinna om landsbygdens ekonomi moderniserades. Man insåg inte att den lokala maktstrukturen skulle finna vägar att slå vakt om livegenskapen om utvecklingsprocessen självt negativt omdanade de fattigas liv och inte gav utrymme för facklig organisering. Nu har moderniseringen eroderat den lilla traditionella frihet som byarnas fattiga hade. Livegenskap och marginalisering är två ömsesidigt förstärkande fenomen. Skillnaden mellan livegenskap och kastbaserat tvångsarbete är borta.

Ekonomiskt sunt förnuft säger att ett stort överskott av arbetskraft i en del av landet och akut brist i ett annat hörn borde garantera ett ömsesidigt profitabelt utbyte. Men nuvarande system är så ojämlikt att det istället uppstår en blomstrande slavhandel. Maken till det här finns inte i hela världen.

Befrielserörelsen mot det ännu existerande slaveriet har genomfört en rad uppmärksammade aktioner. Bilden från en demonstration som livegna företog i Delhi.

Swami Agnivesh har i många år politiskt kämpat mot livegenskapen, och personligen varit med om många fritagningar.

Humanitär verksamhet

Du befriar livegna på ett dramatiskt sätt men förmår du hjälpa dem?

– Det går inte att angripa enbart slavsystemet om man söker utplåna det. Livegenskap kan inte isoleras från den totala samhällsbilden. Jag kan inte ge permanent hjälp åt de befriade. Jag ser det istället som en humanitär verksamhet och ett sätt att tvinga regeringen att ta itu med fattigdomens och utsugningens problem.

Lagen säger att ingen mot sin vilja skall hållas kvar på en arbetsplats enbart p g a skulder till arbetsgivaren. Men jag har undsatt folk som varit instängda och slitit dag och natt i femton år utan någon kontant lön. Tänk dig, under monsuntiden då tegelbruken slår igen, får männen åka till hembyn endast om de lämnar fru och barn som pant. Gorillor håller uppsikt över lägret. Arbetsgivaren skaffar sig jobbarnas tumavtryck på blanka papper. En sålde sin slavs dotter tilll prostitution som avbetalning på en skuld. Han gick fri. När jag gick till Högsta Domstolen med 32 frigivna så kidnappades de och dumpades i djungeln 40 km bort för att man ville hindra deras

vittnesmål. En 14-årig flicka, Gulaboo som hade tbc, misshandlades så illa att hon dog timmarna innan domstolen kunde höra fallet.

"Nödvändigt ont"

Och delstatens chefsminister säger att livegenskap är laglig?

– Ja, han menar att många andra industrier ger förskott på lönen i början av året. Han säger att tegelbruken betalar lagstadgad minimilön. Vet du vad minimilön är? Att bära 430 tegelstenar på huvudet 300 m för en rupie (60 öre) eller göra 1 000 tegelstenar för 15 rupier. Jag försäkrar, timlönen ligger kring 15–60 öre ... Jag utmålas som ett dödshot mot en industri som sysselsätter nära 3 miljoner arbetare i hela landet. Utsugningen är, anser chefsministern, nödvändig för landets ekonomiska utveckling. Jordägarna i Haryana och Punjab stödjer honom för dom är rädda att jag skall ta itu med de livegna lantarbetarna också. En tredjedel av bönderna har slavarbetare under vintern och skörden.

Förskott kanske låter oskyldigt. Men om statsanställda skulle få hela sin årslön i januari så skulle de flesta tvingas rusa till penningutlånare redan i maj. Arbetsgivaren har fullständig frihet att betala lönerna när som helst om det så är var fjärde eller var åttonde månad ...

Försäljningar?

Förekommer försäljning av livegna?

– Ja, vid tegelbruken skiftar hela familjer ägare för 600–1 000 rupier per styck. Vi har överväldigande bevis. I Ladwa såldes 8 familjer med 32 medlemmar, av dem 19 barn, för 4 000 rupier. En annan bruksägare sålde 28 jobbare för 16 000. Myndigheterna vet förstås. Men de godtar förklaringen att pengarna är "tootan", det förskott på lönen som utbetalts ...

Hur kan slaveriet vid tegelbruken ske så helt öppet?

– Både oppositionen och Indira-kongressen mjölkar industrin på pengar. Chefsministerns släkt har sju tegelbruk, många ledande politiker har intressen i andra. I fjol var det asiatiska spelen i Delhi och byggnation för miljarder. Tegel ger 100 procents profit och än mer på svarta marknaden. Tegelbruken skulle ha råd att betala furstliga löner åt sina jobbare men ...

Grymt skojeri

Vad säger Indira Gandhi då?

– Hon borde vara förtjust över mitt arbete. Utplånandet av livegenskap stod ju på hennes första 20-punktsprogram. Men hon har vägrat ta emot mig. Jag förstår varför. Det saknas politisk vilja och alla slogans är bara ett grymt skojeri för de förtryckta.

Myndigheterna tycks bli alltmer ohörsamma för aktioner inom den parlamentariska ramen?

Swami ler.

– Tendensen är alldeles tydlig. Den härskande eliten vaknar först när man tillgriper drastiska åtgärder, blockerar vägar, hindrar tågtrafik eller – som några ungdomar gjorde nyligen – tar politiker som gisslan. Viktigt är att folkrörelserna har en viss disciplin och klart definierade mål. Vi talar om för myndigheterna att vi vill ha jobb. Kan dom inte garantera oss ris och bröd så har vi rätt att t ex förhindra export av livsmedel som är möjlig enbart för att de fattiga svälter i brist på köpkraft. En stark folkrörelse har många vapen att välja mellan. I framtiden kommer vi att se mycket mer av direkta aktioner. I en krissituation kommer hungrande inte att tillåta myndigheterna förvara miljontals ton spannmål som "reserv". Samhällets våld kommer att mötas på en annan nivå.

Långsamt arbete

Hur organiserar du de fattiga?

– Allt går mycket långsamt. På bynivå söker vi bekämpa spriten som används av slavhandlare som lockmedel. Vi motarbetar all onödig konsumtion likt påkostade bröllop och begravningar som ofta kräver lån från ockrare. Målet är en solidaritet över kastgränserna och en politisk medvetenhet. Apati och resignation måste bort, vil vill ge hopp.

Vi visar också att det finns en annan värld, att det finns människor som lever gott på andras bekostnad. Jag samlade t ex ihop 700 slumbor och vi gick alla till statliga lyxhotellet Ashoka där vi beställde te i trädgården. Givetvis skulle vi betala för oss. Men hotellets ledning lät oss vänta i två timmar och sen kom polisen och arresterade oss alla för "brottsligt intrång". Det skedde på 110-årsdagen av Mahatma Gandhis födelsedag ... Häromveckan friades vi av Högsta Domstolen.

Har du själv hopp?

– Naturligtvis. Tidigare godtog de livegna sin situation som ett sätt att överleva. Nu då de "frigetts" vet de att det finns ett annat liv. Deras förhållanden har inte ändrats men dom börjar räta på ryggarna. Deras tid kommer, var så säker. De litar inte på makthavarnas löften längre, de vet att dom inte är läkare utan de som sprider sjukdom ...

Ditt nästa steg?

– Jag överväger att föra upp frågan i FN och andra internationella fora. Det är en skam för vårt land som påstås vara världens största demokrati. ●

LÄS OCH RES – för vettiga resor

Resa är viktigt

Nepal Tåg genom Indien. Vi stannar i Bharatpur, Agra och Varanasi. Vandringen i Himalaya i små grupper med tolk. 20/2–26/3 och 9/10–13/11. Pris 7 480 kr.

Indonesien Java, Bali, Borneo och Singapore. Flodresor och vandring mellan byar på Borneo. Längre vistelse på tre platser. Två resor i sommar. 33 dagar. Pris ca 10 500 kr.

Bhutan Vandring till berget Chomo Lhari. Det i särklass bästa tillfället att se det isolerade kungariket i Himalaya. Pga visumregler blir priset för resan högt. Max 15 delt. Ca 25 dagar, varav 16 i Bhutan. September 1983. Pris, ej bestämt, men ca 20 000 kr.

Natur i Sydasien Nationalparker o kulturella centra i Indien, Nepal och Bangladesh. För dig som är intresserad av både samhälle och djurliv. En riktig RESA! 25/12–31/1 1984. Pris ca 9 800.

Samtliga priser inkl resor, kvalificerad färdledning, hotell och tolkar. Förberedande studiecirklar ordnas på vissa orter. Statlig resegaranti.

Vill du resa på egen hand? De billigaste flygbiljetterna köper du genom mig! Ring och hör!

LÄS och RES

Christian Jutvik
tel 0764/63929
Täljö, 184 00 Åkersberga
– beställ programmet –

Upalis regeringskritik bäddade för tidningssuccé

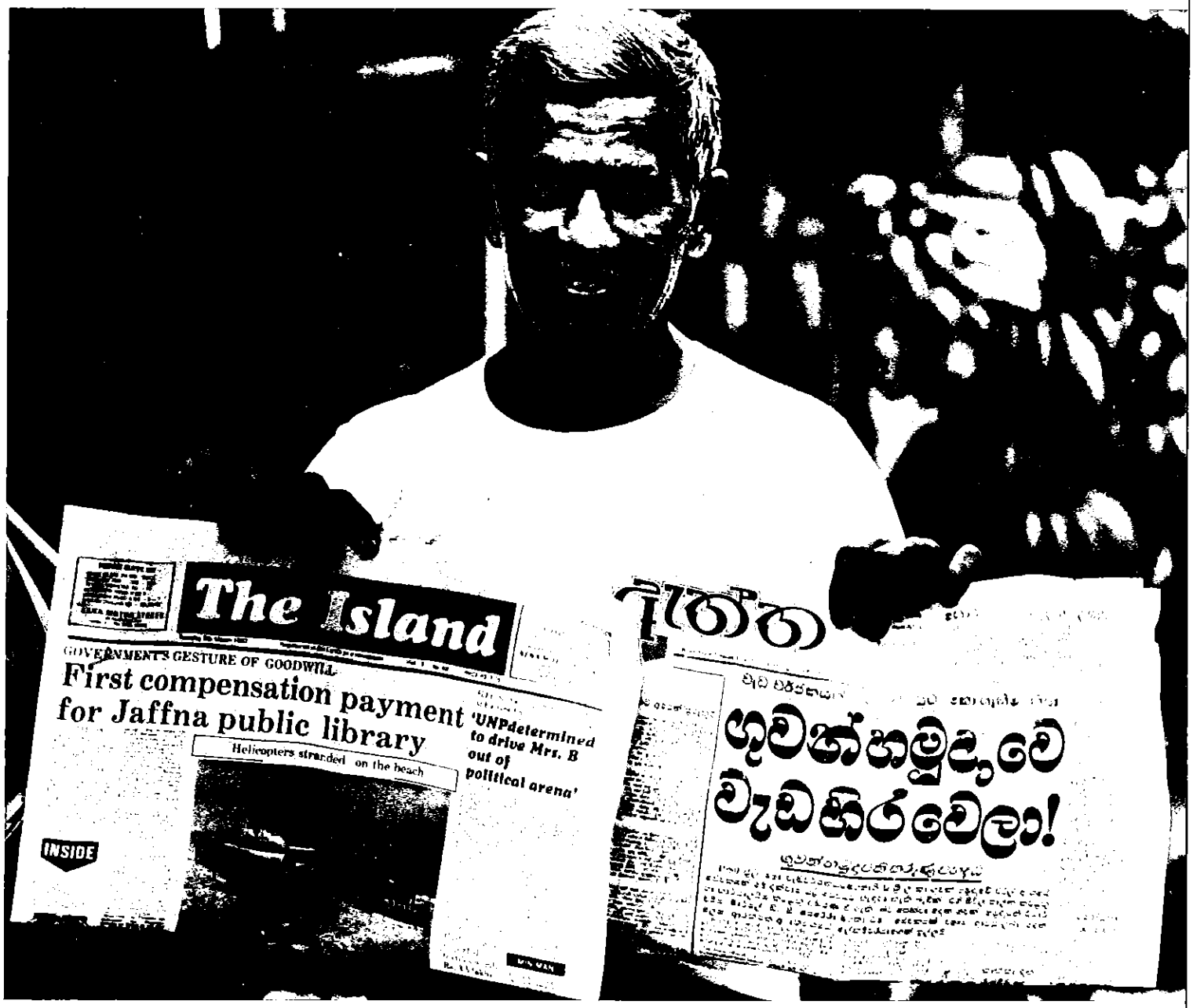

På kort tid har pressituationen i Sri Lanka förändrats. Från ingenting har två regeringskritiska dagstidningar, ägda av landets största kapitalist, Upali Wijewardene, dykt upp och blivit landets ledande pressorgan. Lars Eklund och Helge Rubin har besökt tidningarna i Colombo.

Text: Lars Eklund
Foto: Helge Rubin

Länge dominerades tidningsmarknaden i Sri Lanka av två stora tidningskedjor, Lake House-gruppen och Timesgruppen som bägge står den konservativa UNP-regeringen nära och som sällan innehåller något kontroversiellt stoff.

Men hösten 1981 gick plötsligt mångmiljonären Upali Wijewardene in i tidningsbranschen. Han köpte in modernaste tänkbara utrustning för fotosättning, och lockade landets främsta journalister och fotografer att starta två dagstidningar, engelskspråkiga The Island och singalesiska Divaina.

Dessa bägge tidningar har snabbt fått en dominerande ställning på den lankesiska presshimlen. Det tog inte mer än ett halvår för Island att nå en upplaga på över 100 000 ex, och Divaina över 200 000.

Orsaken till denna explosionsartade utveckling står att finna i tidningarnas orädda granskning av missförhållandena i landet, och deras oberoende ställning i förhållande till regeringen.

– När vi startade tidningarna blev de ögonblickliga framgångar, berättar Edmund Ranasinghe, chefredaktör på Divaina.

– De andra stora tidningarna är gamla och omoderna. Men framförallt är de regeringsstyrda, och publicerar inget kritiskt material. I det avseendet har vi

inga hämningar alls.

Upali Wijewardene har råd att vara oppositionell. Med en massiv förmögenhet, som grundar sig på en lönsam importrörelse, bl a av Fiatbilar, i ryggen, och i egenskap av högste chef för Greater Colombo Economic Commission som driver frihandelszonen norr om Colombo, är han möjligtvis landets mäktigaste man.

Skumraskaffärer

Att han sedan råkar vara kusin till presidenten Junius Jayewardene har inte dämpat den omfattande regeringskritik som förekommit i tidningarna alltsedan de startade.

Särskilt är det premiärminister Ranasinghe Premadasa och finansminister Ronnie de Mel som råkat illa ut i spalterna. Deras skumma affärer har granskats på ett sätt som ingen av de större dagstidningarna vågar sig på.

Ännu så länge har såväl Island som Divaina fått arbeta ostört. Regeringen har inte försökt stoppa eller censurera tidningarna. Ogillandet märks dock på ett annat betydelsefullt sätt.

– Vi får inga som helst annonser från regeringen och det gör läget svårt för oss, förklarar Edmund Ranasinghe.

Annonskrig

Istället satsar man hårt på att försöka bryta sig in i den privata annonsmarknaden. Idag är det när det gäller engelskspråkiga tidningar den regeringsvänliga Daily News som får det mesta av såväl offentlig som privat annonsering.

Sedan länge har tidningsmarknaden i Sri Lanka bestått av några få koncerner, som var och en ger ut morgon- och kvällstidningar på engelska, singalesiska och tamil, och därutöver ett antal mindre dagstidningar direkt knutna till de politiska partierna. Den största koncernen, Lake House-gruppen, grundlades av den lankesiske tidningspionjären D R Wijewardhene, och består idag av morgontidningarna Daily News (engelska), Dinamina (singalesiska) och Thinakaran (tamil), kvällstidningarna The Observer (engelska) och Janatha (singalesiska), samt söndagstidningar på alla tre språken.

Upali-gruppen

The Island och Divaina följer samma mönster och de kallas tilsammans för Upali-gruppen efter ägarens namn. Tidningarna inryms i samma hus i huvudstaden Colombo, men redaktionerna arbetar dock helt separat.

The Island, vars första söndagstidning kom ut den 4 oktober 1981 och vardagstidning den 16 november, har idag 50 journalister anställda – varav flera är kända namn som lockats över med högre löner på Island.

Ravindran Casinader är en med särskilt intresse för oss. Efter flera år på Daily News kom han över till Island när tidningen startade. Skiftet betydde förutom högre lön från 800 rupier i månaden (1 kr = 3,35 rupier) till 1 500, att hans möjligheter till kritisk, undersökande journalistik har ökat.

Ravindran har sedan dess lagt ned mycket arbete kring det svenska Kotmaleprojektet, och som vi tidigare redogjort för publicerades i fjol en stort uppslagen artikel av honom på första sidan i Island som behandlade den svenska kritiken mot projektet.

Divaina

Redaktionen på systertidningen Divaina består av 35 personer. Den dagliga utgivningen av Divaina startade så sent som den 4 februari 1982 (som söndagstidning fanns den däremot precis som Island redan den 4 oktober 1981), varför upplagan på 200 000 ex är mycket anmärkningsvärd.

Gemensamt har de bägge tidningarna 11 fotografer, som kan glädja sig åt ett tryck i tidningen som inte bara är bättre än de övriga lankesiska tidningarnas, utan även de flesta svenska. Bildbehandlingen lämnar dock ännu mycket till övers.

Det redaktionella arbetet avviker ganska mycket från det på svenska tidningar. Knattret från teleprintern som kablar ut Reuters London-baserade nyheter till tidningarna i Sydasien, är detsamma. Men därutöver är det tysta redaktioner. På Divaina skrivs de flesta texter för hand, och inte heller på Islands redaktion är skrivmaskiner särskilt vanliga. Dessutom, några fina redaktionsbilar står inte utanför huset och väntar när reportrarna ska iväg till sina presskonferenser och reportage. Nej – de har att sätta sig på bussen och fara iväg, om det nu finns någon sittplats ledig. ●

Recension
Nytt om motståndet i Afghanistan

Anders Sundelin: Jihad – Det heliga kriget i Afghanistan (Norstedts 1982).

Journalisten Anders Sundelin har med sin bok **Jihad – Det heliga kriget i Afghanistan** lyckats åstadkomma den enligt min mening bästa svenska skildringen av befrielsekriget i Afghanistan. Boken bygger på erfarenheterna från en resa i västra delen av landet, och man bjuds en jordnära verklighet som i vanliga fall är dold bakom kortfattade krigsnotiser.

Sundelins erfarenheter har här formats till ett viktigt samtidsdokument om gerillakriget på västfronten liksom om hur gerillan tänker och resonerar.

Afghanernas syn på islamsk lagstiftning och rättvisa diskuteras samt frågan om islamsk och civil lagstiftning. Här tas ett antal rättsfall upp och praktiska exempel på hur den islamska rättvisan fungerar redovisas. Även frågan om hur krigsfångar bör behandlas diskuterar författaren med gerillasoldaterna.

Orsakerna till att gerillarörelsen startade får också en bra belysning. Det har ju sagts att den uppstod på grund av ett motstånd mot den kommunistiska regeringens reformarbete, vilket samtalen med gerillasoldaterna bekräftar.

Denna del av boken är troligtvis den viktigaste för den svenska publiken, eftersom det ofta framförts av s k Afghanistan-kännare att gerillan består av reaktionärer som motsätter sig framåtskridande. Läsarna får nämligen veta varför bönderna i Afghanistan satte sig emot de s k reformerna, vilket inte många tyckare om motståndet mot reformerna har brytt sig om att fråga efter när de kategoriskt kallat motståndarna för reaktionärer.

Islams inställning till reformer redovisas också, liksom det reformarbete som pågått i Afghanistan sedan 1920-talet, ett reformarbete som nu avbrutits på grund av kriget. Av intervjuerna att döma kommer detta långsamma arbete att fortsätta om gerillan vinner kriget.

Förutom ett historiskt perspektiv sätts även dagens krig i sitt sammanhang, genom en belysande återblick på Englands och det dåvarande Rysslands försök att lägga under sig Afghanistan.

Här kommer den s k afghanska splittringen in i bilden – en splittring som då som nu läggs åt sidan när en yttre fiende hotar nationens och islams existens. Ett hot som blev speciellt påtagligt i och med den sovjetiska invasionen julen 1979.

Hur motståndet är organiserat i en gerillarörelse med både militär, politisk och kulturell organisation, förklaras också.

Trots att boken har lite av reseskildring över sig hade det nog ändå varit på sin plats med lite noter eller ett appendix med hänvisningar och förklaringar. ●

Börje Almqvist

Veddahs kämpar för sin djungel:

Vi måste få leva kvar!

I skuggan av Mahaweliprojektet har den lilla spillran av ursprungsbefolkning på Sri Lanka – veddahs – hotats med tvångsförflyttning. Våra utsända rapporterar här om deras kamp för att få bo kvar i den djungel där de alltid levat.

Text: Lars Eklund
Foto: Helge Rubin

– Det har sagts oss att vårt land behövs för ett elefantreservat. Men vi har ju levat i hela våra liv tillsammans med elefanter, leoparder och björnar. Varför får vi inte fortsätta? Vi har levt i djungeln under hundratals år och vi måste få fortsätta att leva där.

Denna passionerade vädjan från ledaren för de sista kvarvarande av Sri Lankas urbefolkning, veddahs, väckte stor uppmärksamhet i Sri Lanka nyligen. Sju veddahs med ledaren Tissahamy i spetsen reste från djungelområdet i östra delen av landet till huvudstaden Colombo och uppvaktade premiärministern Premadasa. De sju iklädda endast höftskynken, med en klut om håret och en traditionell yxa hängande över axeln träffade där ministern och framförde sitt budskap.

Kulmen på kamp

Det hela var kulmen på en kamp som veddahs fört under många år. En kamp för att behålla djungeln där de livnärt sig på jakt, honungssamlande och svedjebruk alltsedan urminnes tider. Idag är hela deras existens hotad.

I det väldiga Mahaweliprojektets skugga kommer stora landområden i Sri Lanka att läggas under vatten. Dammbyggen som t ex det svensk-finansierade Kotmale ska ge landet elkraft och samtidigt skapa bevattning åt tiotusentals nyodlare som ska slå sig ner i de ännu torra östra delarna av Sri Lanka.

Elefantreservat

Dessa planer går dock ut över den djungel som finns kvar. Redan idag har den bränts ned och skövlats i stor omfattning, och har ersatts med nybyggares bosättningar. De vilda djuren har mist sina tillflyktsorter. Omfattande illegal skogsavverkning har ytterligare förvärrat situationen.

Nu har emellertid internationella och även lankesiska naturskyddsorgan reagerat och krävt att vissa områden måste sparas och bli reservat för bl a Sri Lankas berömda elefanter.

I spetsen för den kampanjen har Englands prins Philip ställt sig. Samma vecka i mars då veddhafolket reste till Colombo besökte prinsen Sri Lanka för

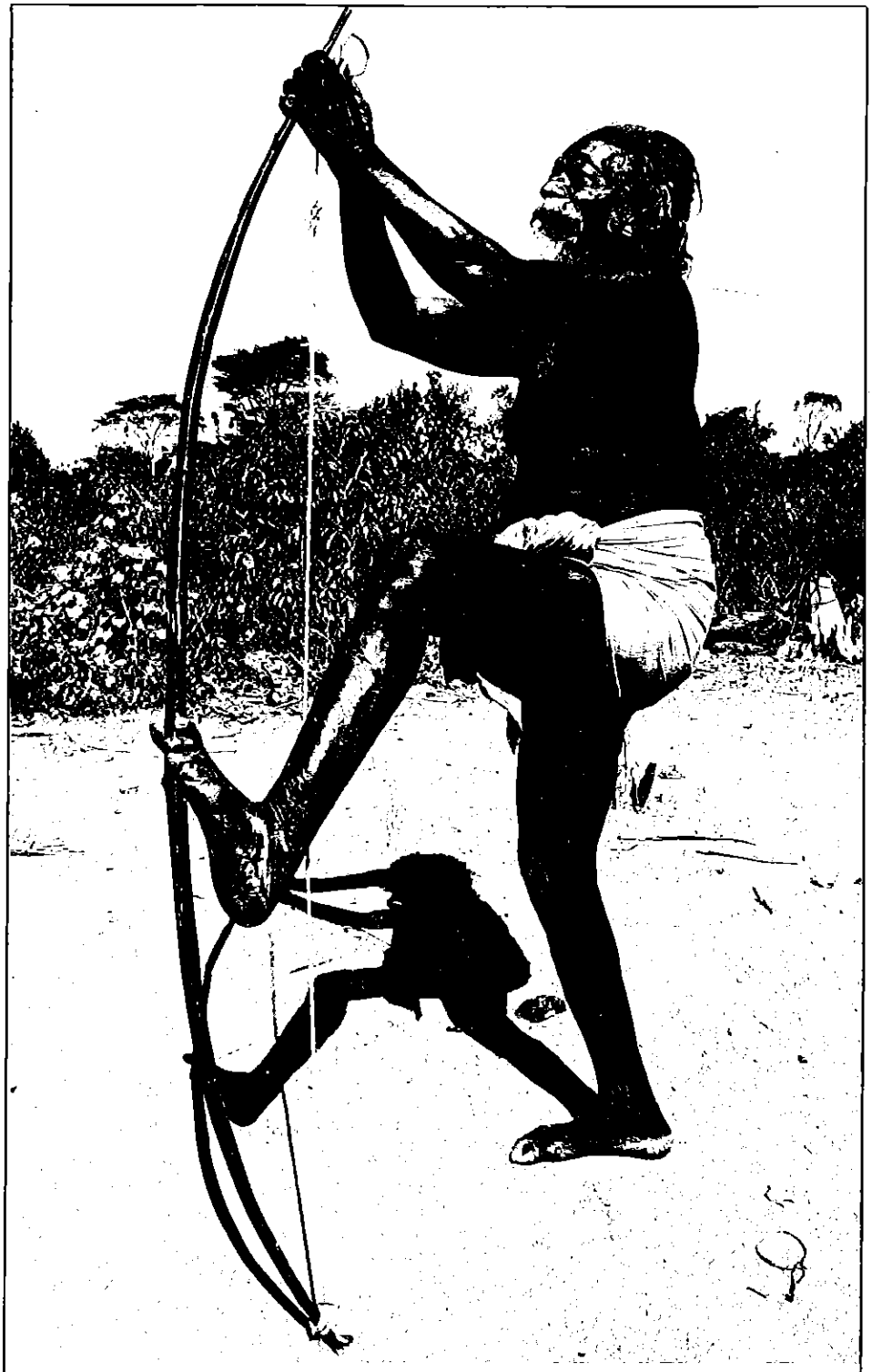

Av den väldiga djungel som fanns i Tissahamys barndom återstår inte mycket. Det lönar sig snart inte att spänna bågen; viltet är borta.

Urgammalt jägarfolk

Till skillnad från många andra ursprungsbefolkningar runt om i världen är veddahs på Sri Lanka inte någon förföljd minoritet. Veddahs, ett gammalt jägar- och samlarfolk, har levat i Sri Lankas djungler i flera tusen år. När singaleserna, den nuvarande majoritetsbefolkningen, kom till ön för ett par tusen år sedan förde de med sig buddhismen och veddahs anammade den. I en mytisk historieskrivning berättar veddahs själva om hur det gick till.

"Innan några människor fanns på Sri Lanka var ön befolkad av andevarelser kallade yakkas. Dessa hade långa tänder och stora huvuden. När kung Vijaya (singalesisk kung) med en trupp på 900 man invaderade Lanka satte sig yakkas till motvärn. Men yakka-kvinnan Kuveni, enligt legenden med tre bröst, förrådde sin stam och gifte sig istället med Vijaya. Kuveni och Vijaya fick två barn, Deegahashta och Disala. De kom senare att leva ihop som man och hustru. Deras barn var de första veddhas."

Genom att anamma buddhismen, utan att för den skull överge sin dyrkan av de gamla yakkas, uppnåddes goda relationer till singaleserna. Veddahs språk är vidare enligt veddahspecialisten Dr Seligmann, en blandning av singalesiska, tamil, pali och sanskrit. Namnet "veddah" är sanskrit för "jägare".

Från att ha funnits över i stort sett hela ön har antalet veddahs minskat successivt. Skogarna har decimerats och många veddahs har gift sig med singaleser och därmed lämnat det traditionella livssättet. Idag finns det veddahs kvar endast på fyra platser i Sri Lanka, kring byarna Rathugala, Pollebeda, Yakhura samt Dambana. Flest finns i Dambana, men inte ens där rör det sig om mer än några hundra som ännu livnär sig på att jaga, samla vildhonung och odla med hjälp av svedjebruk.

att på naturvårdens vägnar sätta press på myndigheterna.

Ett resultat av naturskyddsorganens kamp har blivit att de lankesiska myndigheterna beslutat att ett 390 kvkm stort område öster om Mahaweliflodén, kring dammarna Maduru-Oya, Ulhitiyawa och Rakkinda, ska bli nationalpark. Förslaget kom ursprungligen i en utredning som det amerikanska biståndsorganet US AID gjorde i slutet av 1970-talet, och innebär att alla de människor som bor i området måste flytta.

Det är detta beslut som upprörde de 450 veddahfamiljerna som bor i södra delen av detta område, kring byn Dambana. I motsats till de singalesiska nybyggare som mer än gärna flyttar till bättre jordbruksland längre ned längs Mahaweliloden, skulle en flyttning för veddahs del innebära att hela deras levnadssätt slås i spillror. Därför har de upprepade gånger uppvaktat myndigheterna för att få tillgång att bo kvar i djungeln.

Det ska framhållas att veddahs i alla tider levt i samklang med djungeln. De har aldrig jagat mer än nödvändigt för mat, aldrig skövlat skogen utan endast med hänsyn huggit enstaka träd för sina hyddor och i liten skala svedjat för att kunna odla majs, sesam och grönsaker. Trots detta vägrade chefen för Sri Lankas naturskyddsmyndighet, Lyn de Alwis, fram tills i våras konsekvent att diskutera några undantag från tvångsflyttningen för skogsfolket veddahs.

Sista utvägen

Utrymningen var planerad att genomföras senast i maj. Det var anledningen till att veddahs som en sista desperat utväg beslöt att fara direkt till premiärministern i huvudstaden. Veddahledaren Tissahamy kunde då deklarera sin orubbliga vilja att stanna kvar.

– Jag kan inte förråda mitt folk genom att flytta till nyodlingsområdena. Vi är vana vid att leva i djungeln bland de vilda djuren. Därför protesterar vi mot den orättvisa som begås mot oss. Vi tänker inte lämna vårt land, och jag kommer aldrig att vika från det beslutet.

Och faktiskt, uppvaktningen tog skruv. Efter att premiärministern visat sin sympati dröjde det inte mer än en vecka innan också Lyn de Alvis gjorde helt om, och offentligt förklarade att han visst kan tänka sig att veddahs får bo kvar i en begränsad del av nationalparken. En inställning som är diametralt motsatt den han tidigare förespråkat.

Fortfarande återstår det dock för veddahs att tillkämpa sig rätten att också få jaga inom nationalparken. För utan den rätten kan de inte överleva, och då är rätten att få bo kvar meningslös. Uppvaktningar av politiker och myndigheter pågår därför än.

Lång kamp

Redan genom att förhandla med veddahs har Sri Lankas regering visat sig satsa på en mjukare linje än den som råder i grannlandet Indien. Där tvingas regelmässigt stamfolk bort från sitt land när nya nationalparker ska upprättas.

Veddahfolkets kamp för att få äganderätten till den djungel de lever i har pågått alltsedan 1950-talet. Alla regeringar och premiärministrar alltifrån D S Senanayake 1948 och fram till den nuvarande, har i ord varit givmilda. Men i handling har ingenting gjorts förrän i våras.

Istället har kampen om jorden

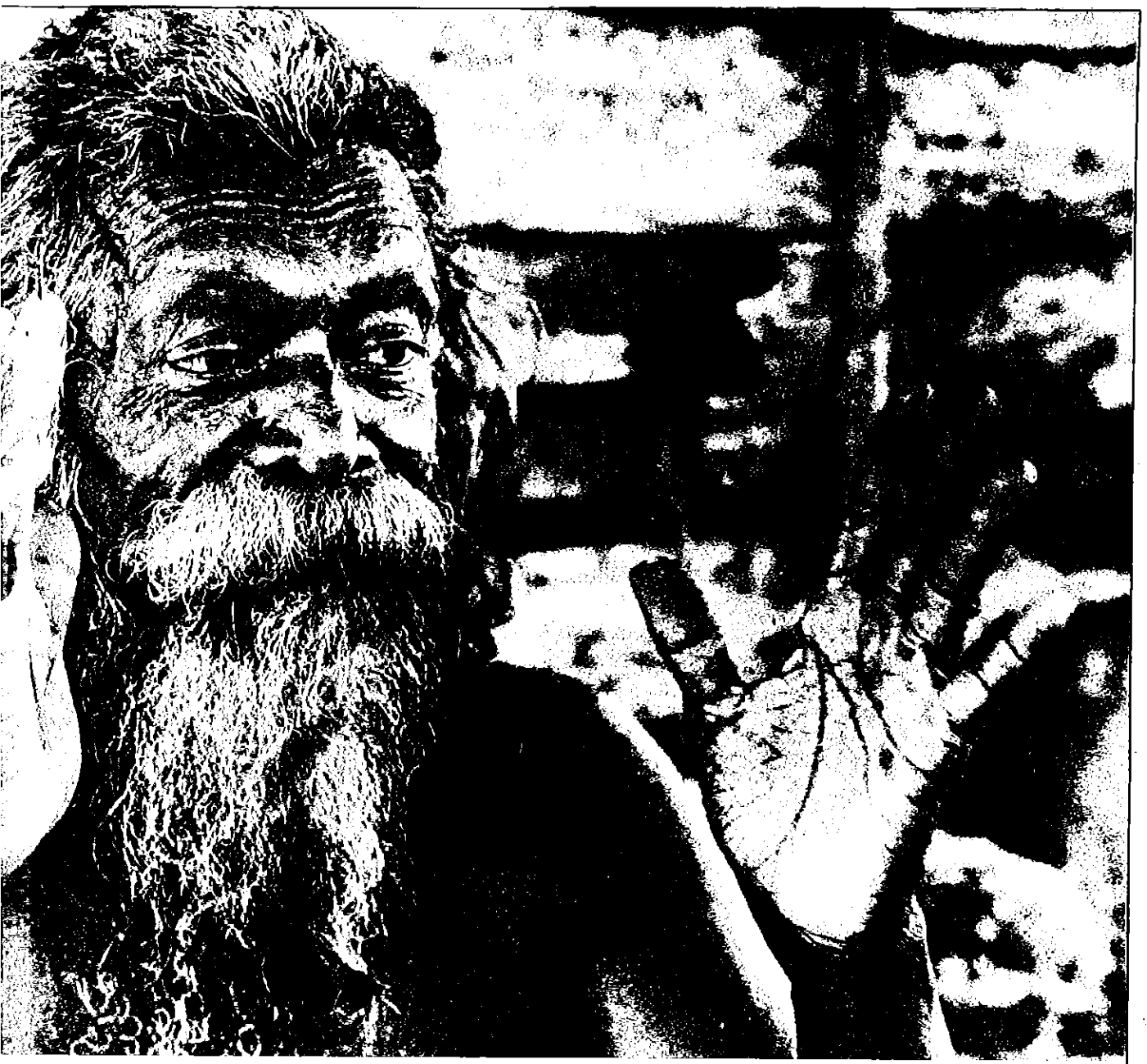

Ledande gestalt bland Sri Lankas urbefolkning veddahs sedan många år är Uruwarige Tissahamy. Med inlevelse berättar han om hur djungeln har förändrats genom nybyggares intrång och skövling. Förr fanns det ett överflöd av kött, frukt och honung i djungeln, nu har det blivit svårt för veddahs att överleva.

skärpts. Allt fler singalesiska nybyggare har kommit till området, röjt djungel och odlat upp. Likaså har skogsavverkningen kraftigt decimerat djungeln. Resultatet har blivit att veddahs fått det allt svårare att klara sig, fattigdomen är numera svår och brist på fullvärdig kost har lett till felnäring och bristsjukdomar.

Tissahamy berättar

Vi sitter på bastmattor utanför veddahledaren Tissahamys enkla hydda i Dambana när han berättar om hur djungeln förändrats. Trots hög ålder är det en man med betydande utstrålning, auktoritet och stor livserfarenhet som talar.

– När jag var pojke, för länge sedan, levde jag med mina föräldrar och farföräldrar i grottor i djungeln. Vi livnärde oss på kött och frukt från djungeln. Det fanns bin i överflöd, vars honung vi samlade i träden. Men nu saknar vi dessa goda matvanor. Främlingar har kommit och förstört den täta djungeln. Den har förvandlats till gräsmark. Vildsvin, björnar, iguanaödlor och apor som det förr kryllade av är idag mycket sällsynta. Nu får vi inte längre vare sig kött, sötpotatis eller frukt från djungeln.

– Då, när vi hade gott om mat var vi starka. Nu äter vi sällan kött och får endast lite honung. Därför blir vi sjuka.

Vill leva kvar

Trots svårigheterna som tilltagit i takt med att djungeln blivit allt mindre, trots att de vilda djuren, framförallt elefanter, äter upp mycket av veddahs svedjeodlingar och trots att myndigheterna alltså erbjudit dem att flytta till nya bosättningar, föredrar de att leva kvar där de alltid levat. Varför?

– Vi föredrar att leva med elefanter och vilda djur framför med moderna människor. Vi är ovana vid det moderna samhället med Mahaweliprojektet, konstbevattning och konstgödsel. Vi är ovana vid ett modernt jordbruk. Om vi tvingades flytta skulle vi förvandlas till slavar åt singaleserna.

– Låt oss därför vara som vi är. Vi måste leva i djungeln för att behålla vårt självförtroende, vår självrespekt och vår fridsamma livsföring. ●

Mahaweliprojektet

På Sri Lanka pågår ett av världens största bosättnings- och bevattningsprojekt – Mahaweliprojektet – i vilket bl a den svenskfinansierade Kotmaledammen ingår. Hur påverkas den omgivande miljön och samhället av detta gigantiska projekt? Detta håller en grupp forskare i Linköping på att undersöka. Här presenteras några av deras resultat, om konsekvenserna för jordbruket, och om de könsroller som växer fram.

Ökade skördar Ökat beroende

Många människor har tvingats flytta, hela byar har dränkts, och det traditionella självförsörjningsjordbruket håller på att försvinna. Det är några följder av Mahaweliprojektet. Skördarna ökar visserligen, men det gör också beroendet utifrån av lån, handelsgödsel och bekämpningsmedel. Ola Palm konstaterar här att resultatet av det moderna jordbruket faktiskt kan bli sämre än vad det var innan.

Ola Palm

I Sri Lanka har, liksom i andra östasiatiska länder, den moderna jordbrukstekniken och konstbevattningen inneburit ett stort uppsving i risproduktionen. Från att under slutet av 40-talet ha importerat 60–70 % (ca 300 000 ton) av basfödan ris är importen idag nere i knappt 10 % (189 000 ton 1981). Bl a med hjälp av Mahaweliprojektet hoppas myndigheterna att landet ska bli självförsörjande på ris. Men denna dramatiska produktionsökning har också inneburit andra förändringar. Stora mängder människor omflyttas därför att deras land blir överdämt av de stora dammarna eller därför att deras traditionella byar nu skall ingå i projektområdet. Inofficiellt nämns siffror på att detta gäller närmare 2/3 av bönderna som får land inom projektet. Projektet i sig innebär också en modernisering av jordbruket, vilket diskuteras nedan.

Lokal anpassning

Den traditionella byn var så gott som självförsörjande, med en gemensam damm för att samla regnvatten i till risodlingen. Skötsel av dammen och vattenhanteringen sker på kollektiv basis medan själva risodlingen är individuell. Som komplement och säkerhet finns svedjejordbruket i närheten av byn. Hela odlingssystemet är mycket flexibelt och anpassat till de lokala förutsättningarna.

En by i Mahaweliprojektet:

Landskap och bebyggelse är planerad och konstruerad av myndigheterna som också sköter anläggningen och beslut om grödor, vattentilldelning, odlingstidtabell m m. I flera av områdena har man planerat in en tvungen mekanisering då det inte finns betesmark för vattenbufflar (däremot banklån för att köpa traktorer). Något svedjejordbruk finns inte plats för, utan man är helt beroende av det myndigheterna säger att man ska odla på sin hektar bevattnad mark. Kompletterat med det kan man odla på sina små trädgårdsodlingar. Man producerar inte bara för egen konsumtion utan även för att sälja. Man måste ha inkomster för att betala banklån, hyra av traktorer, betala handelsgödsel och bekämpningsmedel som det moderna risjordbruket kräver.

Ökat beroende

Vad har man fått i utbyte mot de större skördarna? För landet som helhet har importberoendet av ris blivit klart mindre. Istället måste man importera handelsgödsel och energi för egen framställning av handelsgödsel, bekämpningsmedel, traktorer, tekniskt kunnande osv. För bonden i Mahaweli har det bl a inneburit att han blivit starkt beroende av centralproducerat utsäde, och av att distributionen av handelsgödsel liksom av skörden verkligen fungerar vid de rätta tidpunkterna, vilket visat sig mycket besvärligt. Den ökande användningen av handelsgödsel ger också på sikt upphov till stigande nitrathalter i dricksvattnet.

Ökade krav

Det högavkastande moderna risjordbruket kräver ett omfattande "skyddsnät" för att producera bra. Ett skyddsnät i form av noggrann och säker vattenreglering, handelsgödsel, bekämpningsmedel mot ogräs, skadeinsekter och sjukdomar. Detta kräver en helt ny typ av kunnande hos bonden som inte längre går i arv inom kulturens ramar, utan som är beroende av forskning, försöksstationer, kemiindustri och utbildningsverksamhet. Saknar man, eller inte använder sig av det, eller om en distributionslänk i kedjan med alla insatsvaror inte fungerar – ja, då blir resultatet ofta *sämre* än före det moderna jordbruket.

Tema-Vatten i Natur och Samhälle

är ett av fyra tvärvetenskapliga teman som är en del av forskningsverksamheten vid filosofiska fakulteten vid Linköpings universitet. Ett forskningsprojekt vid Tema Vatten är en jämförande studie av sociala och ekologiska konsekvenser av olika bevattningssystem i Sri Lankas torra zon. Jämförelsen kommer i första hand att göras mellan de traditionella systemen med byreservoir och de moderna storskaliga koloniseringsprojekten.

Personer verksamma inom forskningsprojektet:

Jan Lundqvist, professor
(projektledare)

Ola Palm, doktorand
(biologiska effekter av olika jordbrukstekniker, framför allt av kvävets tillförsel och cirkulation)

Klas Sandell, doktorand
(olika förhållningssätt till naturen och deras betydelse för utformandet av olika bevattningssystem)

Lional Tilakasiri, Sri Lanka, doktorand
(vattenhantering i traditionella och moderna bevattningssytem). Tilakasiri kommer i ett senare nummer av Sydasienbulletinen att redogöra för Mahaweliprojektets sociala konsekvenser)

— vad leder det till?

Ett av världens största sammanhållna bosättnings- och bevattningsprojekt. Arbetet började 1970 men i samband med att UNP (med J. R Jayewardene i spetsen) kom till makten 1977 accelererades projektet. Storleken minskades och projektet är nu tänkt att vara klart i mitten av 80-talet (mot år 2000 i det ursprungliga större projektet). Målsättningen är att öka produktionen av livsmedel, främst ris, samt att ge sysselsättning och jord till landsbygdsbefolkningen från olika delar av landet. Men också att säkerställa den framtida energiförsörjningen genom elkraft (bl. a. Kotmaledammen).

Det accelererade projektet är idag tänkt att nyuppodla c:a 130 000 ha och att förbättra c:a 12 000 ha redan existerande jordbruksmark (mot totalt c:a 365 000 ha i de ursprungliga planerna). Två risskördar per år är det tänkt att man ska kunna få tack vare vattenregleringen. Ungefär en miljon människor kommer att beröras (c:a 7 % av landets befolkning).

foto: ola palm

Nybyggarna som flyttar till nyodlingsområdena som ingår i Mahaweliprojektet kommer i regel från traditionella byar där könsrollsmönstren är starka, och där arbetssysslorna är strikt uppdelade på män och kvinnor. Klas Sandell menar här att könsrollsmönstret ytterligare förstärks i Mahawelibyarna. Detta trots att kontakterna med omvärlden blivit viktigare.

Könsroller förstärks

Klas Sandell

"Det här är ingen by längre, – här är så många okända människor" säger fru Tikiriappu. Hon flyttade för fem år sedan med man och barn från en traditionell by till en by i Mahaweliprojektet. När de flyttade in kom deras grannar från olika platser och tillhörde skilda kaster. I den traditionella byn i torra zonen var många släkt med varandra, hela byn tillhörde ofta samma kast och man bodde i storfamiljer som var grupperade två–tre stycken runt en gemensam gårdsplan.

Mindre värda

Arbetsuppgifterna i den traditionella byn bestämdes av ålder och kön. Kvinnor ansågs mindre värda än män och fick inte utföra vissa arbetsuppgifter. Kvinnorna hade ansvar för hushållet (matlagning, hämta ved och vatten, passa barn etc) samt delar av jordbruksarbetet. Mycket av arbetet utfördes gemensamt av flera kvinnor t ex därför att vilda djur hotade vid arbetet på svedjefälten utanför byn.

Mönstret förstärks

I Mahawelibyn är det fortfarande kvinnorna som har hand om hushållet och barnpassningen medan männen har huvudansvaret för risfälten – men omvärlden och jordbruket har förändrats. Kontakter utanför byn har t ex blivit mycket viktigare. De sköts traditionellt av männen och i Mahawelibyn är det nu de som i första hand får del av modern jordbruksutbildning, försöker påverka bevattningsmyndigheterna och skriver under penninglånen på bankkontoret. De svaga sociala banden inom byn, uppdelning av storfamiljer på flera landrättigheter och den moderna jordbruksteknologins krav på kontakter utanför byn hänvisar kvinnorna i hög grad till hemmet och kärnfamiljen. Detta leder bl a till problem med att få hjälp med barnpassningen. Könsrollsmönstret förstärks av de nya byarnas planering med utspridda hus à la villasamhälle. Myndigheterna ger också landrättigheterna till "företrädaren för hushållet" vilket nästan undantagslöst är en man. I de traditionella byarna ägde också kvinnor land, om än i mindre utsträckning än män.

Framtiden?

Hur kommer Tikiriappus by att fungera när den stabiliserats om ett eller ett par decennier? Kommer den att ha skapat materiellt välstånd med självständiga kvinnor som sysslar med småindustri under lågsäsong och har barnen på daghem – vilket myndigheterna vill? Eller kommer det att vara ensamhet, dålig näringsstandard hos barnen och ökande sociala klyftor som kommer att vara mer iögonfallande – vilket undersökningar tyder på idag? ●

recension

Ofärdig ungdomsbok om Indien

Clas Engström: Sagan om Sita (Författarförlaget 1982)

Clas Engström är en författare med flera böcker om Indien bakom sig. 1972 kom **Indien besökt av en medelålders turist från Europa**, en reseskildring. Det är en fräsch och bitvis rätt rolig bok – samtidigt en kritisk granskning bl a av ett par nordiska biståndsprojekt. Engström försöker också avslöja våra fördomsfulla attityder mot u-landsmänniskorna.

Några år senare reste Engström till Indien på nytt, en resa som gav två böcker som resultat: ungdomsboken **Två uppdrag och Banyanträdet**. Den senare är en sorts självbiografi – slapp och pratig både i språk och innehåll. Indienresan redovisas i korta inströdda avsnitt. Någon ny kunskap om Indien ger den inte, möjligen en ytlig insikt i hur en svensk kan uppleva konfrontationen med Indien.

Nu senaste har boken **Sagan om Sita** publicerats. Det är en ungdomsbok, där själva formen känns diskutabel, ofullgången. **Sagan om Sita** är en berättelse om ungdomar: flickan Sita väntar på sitt bröllop med Krishna, som lever dubbelliv: välartad son och studerande å ena sidan – revolutionär åt det naxcalitiska hållet å den andra. Här finns alltså storfamiljslivet, skolan, bysituationen med de kastlösa längst ut i periferin, där avloppsrören slutar, i smuts och gyttja. Här finns en viss spänning och en drastisk final.

Men så har vi den andra halvan av boken: insprängda i handlingen finns inte mindre än 12 gudasagor, om Parvati och Shiva, om Rama och Sita, Shiva och Sati, Krishna, Shakuntala, Savitri . . . Sagorna, som kan sträcka sig över många sidor, får handlingen att stanna upp och skapar ett ryckigt tempo. Som läsare blir man irriterad av dem. De vore värda ett bättre öde.

Engström menar väl, att gudasagorna fyller en funktion i boken. Han har gjort ett försök att återskapa människornas föreställningsvärld i Indien. Förutom att huvudpersonerna lyssnar på deras sagor som berättas av Sitas mamma och av en sagoberättare i Krishnas by för dennes lillebror Arjun, tänker de själva oavbrutet på gudar, åkallar dem i skilda sammanhang. T o m indiernas gester och rörelser är i grunden religiösa, menar Engström. Ett otal gånger i boken påstår han, att indiernas bekräftande sätt att skaka på huvudet betyder "allt vilar i gudarnas händer", symbolen som varje gång återkommer är evighetstecknet ∞. Så framstår Engströms människor som genompyrda av religion, de vuxna helt förstockade, nästan onda i sin religiösa fanatism. Detta är en klassisk bild av religionen i Indien. Många menar att denna

noterat om sri lanka

Trycket hårdnar . . .

Thomas Bibin

Två kritiska rapporter om tamilerna i Sri Lanka har nyligen publicerats och väckt debatt i landet. Den ena är författad av Internationella Juristkommissionen (ICJ) under ledning av prof Virginia Leary ("Ethnic Conflict and Violence in Sri Lanka") och berör tamilminoriteten i sin helhet. Den andra rapporten är författad av en lankesisk medborgarrättsgrupp, MIRJE (Movement for Inter-Racial Justice and Equality), och rör armén och polisens terror mot tamiler i Vavuniya i november 1981.

ICJ menar i en utförlig resumé att rasoroligheterna i landet, och då även de under 1981, fr a måste betecknas som ett befolkningsmajoritetens (singalesernas) övergrepp mot tamilerna. ICJ är oroat över att övergreppen ofta tycks ha varit sanktionerade från politiker och myndigheter. I flera fall står det också klart att polisen och armén själva varit anstiftare av rasförföljelserna som t ex under mordbrandsvågen i Jaffna i maj–juni 1981.

ICJ menar också att det är nödvändigt med någon form av självbestämmande för tamilerna, ett självbestämmande som inte behöver betyda separation, dvs en egen stat i norr.

1979 års Terroristlag är ett brott mot allmänt accepterade rättsprinciper, påpekar ICJ och menar att man inte bör förnya den lagen när det blir aktuellt. Regeringen bör i stället ägna sig åt att göra allt för att singaleser och tamiler ska försonas, och den bör inte minst se till att de skyldiga bland poliser och inom armén ställs inför rätta.

MIRJE:s undersökning gäller förföljelser mot tamiler som flytt till Vavuniya (mitt i norra Sri Lanka) efter rasoroligheter på andra håll i landet. Den 16 november 1981 startade polis och militär en våg av attacker mot dessa flyktingar då man sköt, brände och torterade folk. Detta skedde trots att man inte kunnat finna en enda rapport om våld eller terror från tamiler i området.

Efter en noggrann redogörelse för händelserna summerar MIRJE att 1976 års Terroristlag (förnyad 1979) i praktiken inte är en lag till skydd mot terrorism, utan en lag som skyddar statens terror mot tamilerna.

Hur denna terror fungerar fick också MIRJE:s sekreterare S M Kumarasinghe erfara när han den 3 juni förra året överfölls och misshandlades av polisen i Vavuniya varefter han togs till militärsjukhuset i staden utan att något formellt åtal lagts fram. Flera vittnen finns till misshandeln.

"Anti-lankesisk förtalskampanj!"

I något som liknar en brett upplagd aktion går nu lankesiska myndigheter och den regeringskontrollerade pressen i Colombo ut med påståenden om att man förföljs i utlandet. Siktet är främst inställt på små volontärorganisationer som t ex säljer lankesiskt té i alternativbutiker. En australiensisk organisation anklagas för att smäda Sri Lanka i samband med att de säljer lankesiskt té i hemlandet, och det talas i rubrikerna om "Aussie link" (jfr French Connection) och om ljusskygga grupper med underjordisk verksamhet. På flera ställen nämns också att det antas att dessa tredje-världen-grupper har kontakter med terrorister bland tamilerna som kämpar för en separat stat i norra Sri Lanka. Förtjänster från volontärernas téförsäljning i Australien (och Nya Zeeland som också nämns) går i hemlighet till underjordisk verksamhet i Sri Lanka enligt tidningsuppgifterna.

Den holländska tidskriften Sri Lanka Info Bulletin anklagas också för falsk tillvistelse när den påstår att Sri Lankas regering gång på gång inför undantagstillstånd (*vilket den gör. Red:s anm),* och två av Sydasienbulletinens medarbetare får i en lankesisk dagstidning veta att deras bok om plantageарbetarna är osaklig och tarvlig trots att den ännu inte är publicerad.

Andra uppgifter säger att försvarsministeriet (!) nu gått till motaktion och man har beordrat en grundlig undersökning av saken. "Regeringen håller nu noggrann koll på ett flertal organisationer i London, USA, Canada och Skandinavien, organisationer som profiterar på våra problem", säger Colombotidningen "Sun" den 20 juli 1982.

Under ett offentligt möte den 25 juli gick president Jayewardene också till attack mot medborgarrättsrörelsen inom Sri Lanka. Presidenten menade att rörelsen varit passiv under den förra regeringen medan den bara klagar på den nuvarande.

I sitt svar till presidenten påpekar medborgarrättsrörelsen att den bildades 1971 under det långa undantagstillstånd som den förra regeringen hade infört. Och under de åren framförde rörelsen ofta kritik mot styresmännen.

Oroliga röster i och utanför Sri Lanka menar nu att regeringens attacker mot sina kritiker inom och utom landet syftar till att stoppa all volontärverksamhet utom den som kontrolleras av regeringen. Anklagelserna om samröre med separatister bland tamilerna i norr kan då vara ett sätt att legitimera en sådan åtgärd.

Att man är mycket känslig för kritik visade sig nyligen när presidenten beordrade en undersökning av Dr Goonatilakes förehavanden. Susantha Goonatilake är sociolog och forskningschef på People:s Bank i Colombo. Under den senaste tiden har han, bl a i ett tidigare nummer av Sydasienbulletinen,

bild är felaktig. Den bidrar till att fördunkla de verkliga förhållandena i landet, framställer det i stället som hopplöst och för väst i grunden obegripligt.

Huvudpersonernas namn, Krishna och Arjun, är hämtade ur Bhagavadgita. Krishna uppmanar där Arjuna att kämpa mot sina fiender. Kriget är nödvändigt. Engström framställer kampen mot det onda som rakt igenom konkret och fysisk. – Bokens Arjun känner sig övertygad om, att just i denna legend finns ett budskap till honom från brodern. Det uppstår en konstig effekt: myter och sagor framstår ju som totalt reaktionära i boken – det är där som kastskillnader och andra sociala orättvisor kan legitimeras. Samtidigt skulle här alltså kunna finnas sanningar och budskap i närmast revolutionär riktning. I Engströms version blir det inte trovärdigt. Men Arjun förstår. Han gömmer en bok om mervärdet (!) under skjortan.

Jag blev frustrerad av bokens splittrade karaktär och motstridiga innehåll. Det är synd att Engström valt en sådan framställningsform. För här finns partier som visar, att han kan ge färg och intensitet åt det okända indiska vardagslivet. Gudasagorna kunde han ha hoppat över – de finns f ö redan på svenska i en mycket bättre version: Elin Lagerkvists **Indiska fabler och sagor**, som kom i nytutgåva häromåret.

Margareta Petersson

● ● ●

Kurser

om u-landsfrågor och Indien ordnas just nu i Halland av Studiefrämjandet i samarbete med Adoptionscentrum. Om ca ett år arrangeras studieresa till Indien. Kontakta Gunilla Inger, tel 035–10 24 12.

A PLEA FOR JUSTICE

Vi kan nu erbjuda våra läsare en informativ broschyr (på engelska, 40 sidor) om de statslösa tamilska plantagearbetarna på Sri Lanka. Den innehåller hela den korrespondens som Sydasienkommittéerna m fl grupper fört med den lankesiska regeringen i frågan, och den ger även en kort historik.

PRIS: 10:– insättes på pg 79 54 96–9 (Sydasienbulletinen), märk talongen "Plantagearbetare" (eller A plea for Justice).

framfört kritik mot Sarvodaya-rörelsen och dess ledare A T Ariyaratne. Goonatilake har bl a menat att rörelsens filosofiska bas har alltför stora brister och att Ariyaratne i allt för hög grad litar på ekonomiska bidrag från utlandet.

Ariyaratne, som har mycket goda förbindelser inom regeringen, har i stället för att svara gått direkt till presidenten och anklagar Goonatilake för "ideologiska" brott. Presidenten svarade med att inleda en undersökning av Goonatilake och samtidigt belägga honom med reseförbud.

Presidentens beredvillighet att agera beror säkert inte bara på de nära kontakterna mellan Sarvodaya och regeringen. Ett större skäl är snarare att Sarvodaya-rörelsen inför utlandet är Sri Lankas "flaggskepp" bland de volontärorganisationer som sysslar med fristående utvecklingsarbete på bynivå. Att sen Goonatilake själv genom sitt arbete har många internationella kontakter ses av makten naturligtvis som en komplikation.

Nu under den gångna vintern har den australiensiska organisationen som anklagats för samröre med "gerillan i norr" osv lyckats övertyga de lankesiska myndigheterna om sina seriösa syften. Under tiden har det visat sig att ljusskygga intressen inom téhandeln underblåst kampanjen mot den australienska volontärorganisationen, som i sin tur nu undersöker möjligheterna att processa mot dagstidningen "Sun" som vidarebefordrat eller själv konstruerat falska uppgifter.

Skvaller i Colombo

Den regeringskontrollerade Colombo-pressen har i vinter också piskat upp stämningen gentemot tamilerna i norr. I november förhördes några kristna präster angående efterlysta s k tamil tigers, men inte ens polisen presenterade några bevis eller anklagelser mot prästerna. När Colombotidningen "Sun" fick tag på den historien så blev rubriken: "Samröre mellan präster och terrorister. Präster satsar svarta pengar i finansbolag." Och i artikeln antogs det att pengarna kom från bankrån.

Sanningen var att en av prästerna hade en summa pengar som han var på väg till banken med för att sätta in på församlingens konto.

De oberoende tidningarna "Saturday Review" i Jaffna och "The Island" i Colombo ironiserar över skandalpressen i Colombo och pekar på att allt de åstadkommer är ökat rashat mellan singaleser och tamiler.

Protest mot folkomröstning

"Kommittén för solidaritet med facket i Sri Lanka" som bildades i Stockholm 1980 efter massavskedanden i Sri Lanka har skickat oss ett viktigt pressmeddelande ur vilket vi saxar:

– En vecka efter sin seger i presidentvalet föreslog Jayewardene en folkomröstning för att förlänga nuvarande mandattiden för parlamentet med ytterligare sex år. Oppositionspartierna i Sri Lanka menar att det är en antidemokratisk handling att på detta sätt undvika de allmänna val som var utsatta till augusti 1983. En folkomröstning kan inte ersätta ett val.

– För att minska riskerna för att förlora folkomröstningen har regeringen också förbjudit vissa dagstidningar, bl a kommunistpartiets "Aththa", SLFP:s "Dinakara" och tidningen "Suthanthiran" som ges ut av TELF (Tamil Eelam Liberation Front).

– Vidare har SLFP-ledarna (SLFP är det viktigaste oppositionspartiet) Hector Kobbekaduwa och Vijaya Kumaratunga arresterats och förhörts av säkerhetspolisen, anklagade för att vara naxaliter (revolutionärer).

● ● ●

Läsvärt

för den som vill följa med i frågor som rör de lankesiska tamilerna är den ganska nystartade veckotidningen *Saturday Review*. Saturday Review, som är den enda regionala tidningen på engelska i Sri Lanka, ges ut i Jaffna, landets nordligaste stad och centrum för de lankesiska tamilerna. Tidningen är ett oberoende nyhetsorgan i tabloidformat. En årsprenumeration med flyg kostar 50 US dollar, och enklast är att via (sitt eget) postgiro skicka en utbetalning till utgivaren med anteckning om att det gäller en flygprenumeration.

Saturday Review
Kalai Nilayam Ltd
118, 4th Cross Street
Jaffna – SRI LANKA

I ett tidigare nummer rekommenderade vi också *The Tea Worker* (månadstidning) och *Voice of the Voiceless/Satyodaya* (månadstidningar växelvis) men glömde ange priserna. Tea Worker kostar blygsamma 6 US dollar per år (flyg) medan Voice/Satyodaya kostar bara 4 US dollar per år (flyg). Det bör kanske också sägas att Tea Worker & Voice/Satyodaya är närmast att se som alternativbulletiner medan Saturday Review är en professionellt gjord veckotidning.

Det "okända" motståndet i Afghanistan

— Militär och politisk kamp hand i hand!

"Peshawar-partierna har inte någon större effekt inne i Afghanistan, och deras ledare lever ett lyxuöst liv långt borta från kampplatserna", säger Khasan Gul.

Han är ledare för en av Afghanistans många oavhängiga motståndsgrupper, som ideologiskt ligger långt från de kända fundamentalist- och feodalpartierna som dominerar informationen om motståndskampen i västerländska media.

Vi träffar Khasan Gul under ett av hans många illegala besök i Pakistan. Han ska köpa vapen, men också försöka skapa kontakter "utåt". Men endast de registrerade partierna tillåts öppna informationskontor, och intresset i väst för att se skillnad på motståndet i Afghanistan och partierna i Peshawar har varit minimalt. För många har det varit lättare att se på situationen som ett "antingen (Kabulregimen) eller (religiösa fanatiker)".

Text och foto:
Marie Korpe och Ole Reitov

De oavhängiga och demokratiska motståndsgrupperna i Afghanistan har placerat sig i en kil mellan Kabulregeringen och de religiösa och feodala partierna i Peshawar.

"Vi lägger lika stor vikt på vetenskapligt, politiskt och undervisningsmässigt arbete inne i Afghanistan, som på själva motståndskampen", säger Khasan Gul, ledare för "Afghanistans muslimska frihetskämpar" som opererar i Paktiaprovinsen, i ett av de många "befriade" områdena.

Själv tillhör han den intellektuella elit, som i början på 70-talet blev utbildad i Tyskland. Han tog en examen i statsvetenskap, återvände till Afghanistan innan de två revolutionspartierna Khalq och Parcham tog över makten, men som många andra blev han besviken över revolutionens första fas.

"De två partierna hade alldeles för lite förankring ute på landet och gick fram alldeles för snabbt", säger Khasan Gul. Han blev själv arresterad under Amins terrorregim, men med hjälp av goda förbindelser kom han ut och med utgångspunkt i sin "hemby" organiserade han sin motståndsgrupp som idag består av ett par hundra män.

"Jag såg gärna, att vi hade kvinnor med, men ännu är det ett alltför stort steg att ta", menar han. "Vår största kamp, bortsett den mot Kabul, är kampen mot den religiösa propaganda, som de religiösa fanatikerna och partierna i Peshawar driver. Dessa fanatiker försöker inbilla folk, att ryssarna kom hit för att vi hade skolor i byarna. De säger, att om vi inte hade haft skolor, så skulle aldrig Parcham eller Khalq uppstått, och därför måste vi använda många krafter på att visa, att vi som själva gått i skola kan gagna landet, att skolor är vägen till utveckling och därmed demokrati".

Khasan Gul's folk etablerar små skolor, startar lantbruksprojekt för att på så sätt vinna folks förtroende. Han menar att propagandan mot skolorna är ett effektivt sätt att skapa förvirring så att folk inte inser att orsaken till att revolutionen bröt ut just var bristen på skolor, den feodala strukturen och stamstrukturens inbyggda konflikter.

Lägerlivet korrumperar motståndet, säger Khasan Gul.

Förvirrade vänsterrörelser

"Jag tror inte att vänstergrupperna i Europa förstår situationen här", säger Khasan Gul. "Kampen i Afghanistan är verkligen en folklig kamp. Folk här kände sig förtryckta av Kabulregimen. Många europeiska vänstergrupper dras med en sjukdom, de säger 'socialism eller inget'. De tror, precis som politikerna i väst, att motståndskampen enbart är organiserad av Peshawarpartierna, och att det är 'mullahs' som styr kampen. Men deras effekt i Afghanistan är minimal och vänstergrupperna i Europa måste förstå, att socialismen kräver en 'trappa'. Först måste vi ha en utveckling innan man kan nå dit och vi har ännu inte kommit så långt.'"

Hur kan man veta att Ni arbetar på ett annat sätt?

"Studentgrupper, fackliga organisationer, journalister eller politiker är välkomna att följa med oss till Paktiaprovinsen. Vårt problem är att vi inte kan öppna ett informationskontor i Peshawar. Grupper som vår kommer endast hit när vi ska handla vapen och den pakistanska regeringen ger oss inte heller något 'transitvisum' så vi kan komma ut ur landet och berätta om motstånds-

Afghanska gerillamän rustade för att åter ta upp kampen inne i Afghanistan.

kampen inne i Afghanistan".
Khasan Gul är mycket kritisk mot det sätt som flyktinghjälpen administreras på. Han menar att västländerna indirekt uppmuntrar afghanerna att fly.

"I de pakistanska flyktingbyarna får de flesta afghanerna faktiskt bättre villkor än de har haft därhemma. De får tillgång till sjukhus, matransoner, tält, vatten etc. Om en del av den hjälpen kanaliserades in till Afghanistan genom grupper som min, så skulle folk stanna kvar i Afghanistan och därmed skulle motståndskampen bli långt mer effektiv. Det finns många befriade områden och även om byar bombas så kan man snabbt bygga upp husen igen. Det är bristen på matvaror och medicin som tvingar många att fly".

Pseudo-intellektuella

Det politiska arbetet i Afghanistan prioriterar han kanske ändå högst. Han menar att den nuvarande situationen är väl ägnad till att göra folk medvetna om krigets orsaker.

"Nu är befolkningen öppen för att informera sig om alla idéer och endast genom praktiskt arbete kan man visa vad man står för".

Khasan Gul tvekar inte om att landet skulle kastas in i ett våldsamt inbördeskrig om Sovjettrupperna plötsligt drogs tillbaka.

"Då skulle stammarna bekämpa varandra och vilken centralmakt som helst. Man kan bara ändra på den situationen genom politiskt arbete där folk lär sig inse att de inte vinner på dessa fortsatta kamper och motsättningar".

I Peshawar och andra pakistanska städer kan man idag se stora delar av den gamla afghanska feodala och ekonomiska överklassen bo i stora hus. Det bor också många universitetstuderande i Pakistan som därifrån söker asyl till USA eller Tyskland.

"De kallar sig intellektuella. Och det är de naturligtvis inte", säger Khasal Gul. "Man blir inte intellektuell av att ha studerat. De har inte lärt sig någonting. Det har man bara om man kan omsätta vad man läst om i praktiken. De har inte heller någon möjlighet att arbeta inne i Afghanistan idag, för de är rädda för folk. De har tidigare begått fel mot befolkningen, hållt fast i sina privilegier och därför försvinner de. De skulle kunna gottgöra den skadan genom att arbeta i flyktinglägren eller i Afghanistan, men de har ingen framtid. Folk lär sig mycket i dessa hårda dagar. De ser vem som arbetar för dem och vem som ingenting gör".

Nattgerilla

Khasan Guls motståndsgrupp är organiserad i små tiomannagrupper med varsin kommendant som grupperna själva väljer. När man ska angripa en vapendepå eller något annat mål, drar grupperna iväg var för sig utan att veta var målet är. Endast kommendanterna är orienterade. Den metoden används för att undvika angiveri.

"Kommendanten går alltid först. Och man är kommendant så länge gruppen väljer och har tillit till en. Vi har ingen pyramidisk struktur", säger Khasan Gul.

Utöver de permanenta motståndsgrupperna deltar också många ämbetsmän i dag aktivt i kampen. På dagarna arbetar de "officiellt" för regeringen, men på natten är de med i motståndsarbetet.

Flera av medlemmarna i Khasan Guls grupp är registrerade som flyktingar i Pakistan och därmed medlemmar i de officiella partierna.

"Det är det enda sättet som vi kan få del av den hjälp som kommer från västmakterna och oljestaterna", säger han. "Men det betyder inte att medlemmarna betraktar sig som aktiva i dessa partier. Vi känner till andra grupper som är tvingade att göra detsamma. Inne i Afghanistan finns det inga motsättningar mellan grupperna. Alla kämpar tillsammans och partierna i Peshawar spelar ingen roll i det sammanhanget".

Fanatiker får vapen

Vapen kanaliseras till partierna genom den pakistanska regeringens flyktingkommission. Och det är en offentlig hemlighet att den pakistanska "commisionern" prioriterar de islamiska fundamentalisterna högst när vapen och pengar ska fördelas från bl a Egypten, USA och oljestaterna. Det ultrareaktionära pakistanska partiet "Jamaat-e-Islami" är också särskilt aktiva som mellanled och finansiellt stöd.

Det är också dessa fundamentalister, som dominerar fördelningen av flyktinghjälpen i många läger och en stor del av flyktinghjälpen gagnar således direkt dessa fanatiker.

Det är först och främst USA och EG-länderna, som kanaliserar sitt flyktingbistånd genom FN:s flyktingkommisariat, UNHCR. Khasan Gul hoppas att man med tiden kan få igång en dialog med de internationella biståndsorganisationerna.

"När allt kommer omkring, så kan väl västmakterna knappast vara intresserade av att Afghanistan får en ny Khomeini-regim", säger han. ●

Ny krigföring i Afghanistan

Utsvältning istället för bomber

Sovjet gör sig skyldigt till massakrer på civila i Afghanistan.
Detta domslut fälldes på Afghanistantribunalens andra session i Paris den 16—20 december.
Lena Poolma, första västjournalisten i centrala Afghanistan, har nyss kommit hem och bekräftar domslutet.
— Men det är en annan typ av krig nu, istället för bombningar använder sig ryssarna av agenter och ekonomisk krigföring.

Text: Stig Hansén
Foto: Lena Poolma

Lena Poolma var i sex veckor inne i de centrala delarna av Afghanistan, som går under beteckningen Hazarajat. Hon menar att kriget har ändrat karaktär.

— Ja, ryssarna för nu sitt angreppskrig på flera fronter. Vissa områden som ligger nära Kabul bombar de sönder och samman. Men områden som ligger längre bort försöker ryssarna bekämpa genom att använda sig av infiltratörer och ekonomisk krigföring. Detta är effektivt för då måste afghanerna bekämpa en osynlig fiende, vilket givetvis är svårare.

— Det största problemet i dag är faktiskt ekonomin. I flera år har ju inkomsterna uteblivit, alla pengar har gått åt till att skaffa vapen. Och för varje dag som går, desto värre blir det . . .

— Bönderna har fördrivits från sina jordar, ryssarna bedriver en medveten utsvältningspolitik. Därför har afghanerna nu satt igång stora bevattningsprojekt för att försöka rädda bönderna.

Men det finns även andra problem. Lena Poolma pekar på de politiska motsättningarna.

— De partier som sitter i Peshawar har litet inflytande inne i Afghanistan. Däremot har de stora ekonomiska resurser och gott om internationella kontakter. De har alltså ekonomisk, men ingen politisk makt. Detta märker nu omvärlden och ger ökat ekonomiskt stöd till kampen inne i Afghanistan, samtidigt som stödet till partierna i Peshawar minskar. För att stärka sina ställningar underblåser därför partierna motsättningarna inne i Afghanistan.

Dödsstraff

Lena Poolma är starkt kritisk mot partierna i Peshawar.

— Ja, de skapar motsättningar genom att angripa sina motståndare, mörda och plundra. Men den lokala jirgan, det vill säga den civila administrationen, har tagit ledningen över alla motståndsstyrkor i centrala Afghanistan. Jirgan har till och med utlyst dödsstraff för privata mord. Det är också förbjudet att propagera för politiska partier. Tvister om jord och boskap avgörs av jirgan. På det sättet har man lyckats återställa den civila ordningen, och folk kan nu röra sig utomhus utan att riskera att bli nedskjutna och bestulna på sina vapen.

Kriget fortsätter och är nu inne på sitt fjärde år. Vittnesmålen om Sovjets krigföring blir allt fler. På Afghanistantribunalens andra session trädde vittnen fram och berättade om hur byn Padkhwab-é-Shana i september förlorade 105 afghaner som gasades ihjäl i en tunnel — dit hade afghanerna flytt när byn anfölls av ryssarna. Byn ligger sex mil söder om Kabul.

Det var ett brutalt folkmord. Sovjetiska soldater täppte till utgångarna och släppte på gas. Alla dog.

Det var denna händelse som fick största utrymmet under tribunalen. Förutom afghanska vittnen hade tribunalen en egen undersökningskommission, som tillsattes efter den första sessionen i Stockholm i maj 1981. Denna kommission har själv undersökt byn och kontrollerat sakuppgifterna.

Så här berättade ett vittne:

— Ryssarna spärrade av tunneln och började gasa. Ryssarna hällde upp två behållare med något slags innehåll, ett gulvitaktigt ämne. Sen hällde soldaterna på ett vitt ämne, ett slags pulver, som de sköt på. Pulvret exploderade. Det var en kraftig explosion, stenar och jord sprutade i luften.

— Vi började sedan ta fram kropparna. När vi rörde vid liken föll stora köttstycken bort från kroppen. Kropparna var helt vanställda. Ingen kunde känna igen sitt barn eller sin närmaste. Det enda de kunde identifieras efter var om de hade klocka eller andra yttre kännetecken.

I dag är byn totalt övergiven, endast fem regeringstrogna familjer bor kvar. Resten har flytt till Pakistan. Efter ett sådant illdåd törs ingen bo kvar.

Massakrer

Tribunalens domstol slog fast att Sovjet gör sig skyldigt till massakrer på civila, och på andra sätt bryter mot krigslagarna. Domslutet innehåller också stycken om att vittnesmålen om kemisk krigföring ökar, men skriver samtidigt att svårigheterna att prestera bindande bevis för att kemiska vapen använts ökar.

Men hade det funnits laboratorium på plats hade proven kunnat undersökas. Därför kritiserade tribunalen FN:s undersökningskommission som inte inspekterar direkt på plats. ●

Chandigarh betraktas som en av de stora turistattraktionerna i Indien. Staden är ett av världens största experiment när det gäller stadsplanering.

Men vilka konsekvenser får denna totalt planerade stad? Hur är den att leva i?

Geza Nagy, som bott i Chandigarh, menar att den är klart odemokratisk, en stad med inbyggd ojämlikhet, en stad som symboliserar nykolonialismen.

Text och foto: Geza Nagy

CHANDIGARH

En stad med inbyggd ojämlikhet

Tillsammans med Brasilia och Islamabad räknas Chandigarh till den moderna tidens stora – men också kontroversiella – arkitektoniska och stadsplanemässiga bedrifter.

Chandigarh är en s k totalt planerad stad, som – i likhet med Brasilia och Islamabad – har byggts från grunden, utan någon tidigare bebyggelse att ta hänsyn till. Den symboliserar de aspirationer Jawaharlal Nehru, Indiens förste premiärminister, har gett uttryck åt i följande ord:

> *Staden måste bli en symbol för Indiens frihet, den måste vara obunden av traditioner, ett uttryck för vår tro på framtiden.*

Till lockelsen, som stan utövar på turisten, bidrar säkert det faktum, att den har planerats av en västerlänning. Det var den schweizisk-födde Charles-Edouard Jeanneret, mer känd under artistnamnet Le Corbusier, som i spetsen för ett fransk-engelsk-indiskt arkitekt-team stod bakom skapelsen av denna stad.

Le Corbusier är en av den moderna tidens – och i varje fall västerlandets – mest berömda arkitekter. När han dog 1965, 78 år gammal, var han geniförklarad och troligen mer beundrad än någon annan arkitekt i världen. Hans otaliga beundrare spar inte på superlativerna om honom. Man kan t ex läsa i förordet till en av hans böcker:

> *"Som arkitekt var han utan tvekan en av de största som levat... Med snillets självklarhet växte han in i rollen som en av historiens universalgenier."*[1]

Det var alltså denne man, som på hösten 1950 lät sig övertalas av en delegation regeringstjänstemän från Punjab att planera deras nya huvudstad.

Chandigarh kom till i en tid av desperation och genomgripande förändringar på den indiska subkontinenten. Den historiska bakgrunden är kort följande: När Indien blev självständigt 1947 delades den f d kolonin i två stater, Indiska Unionen och Pakistan. Denna delning innebar bl a att Punjab skars mitt itu, vilket fick katastrofala följder. Häftiga sammandrabbningar mellan sikher och muslimer, stora flyktingströmmar över gränsen i båda riktningarna, med hundratusentals döda och lemlästade blev resultatet. Det var en av historiens största folkomflyttningar som därmed ägde rum. I Pakistan räknar man med att 6,5 miljoner islamiska flyktingar strömmade in i landet, medan 5,5 miljoner sikher och hinduer lämnade Pakistan.[2]

Den indiska delen av Punjab hade ingen huvudstad efter delningen. Det fanns flera större städer, men ingen som självklart ansågs lämplig som huvudstad. Så man bestämde sig för att bygga en helt ny stad, som på ett konkret sätt skulle symbolisera landets nyvunna frihet, men samtidigt också ett avståndstagande från den kaotiska och blodiga början som självständigheten fick. Det skulle bli en demokratisk stad, påpekades det, i motsats till det imperiala Delhi, engelsmännens koloniala centrum.

Organisk stadsplan

Problemet var bara att det inte fanns en enda indier, som ansågs vara lämplig att ta ansvaret för detta enorma företag. Därför gav man sig ut på jakt till Västerlandet. Först fann man den amerikanske stadsplaneraren Albert Mayer, som lade fram ett ambitiöst förslag till stadsplan, som han kallade "organiskt" – hans stad var nämligen tänkt att fungera som en människokropp. När hans medarbetare Mattew Nowicki dödades i en flygolycka på hemväg från Indien, drog sig Mayer ur projektet. Man fick leta efter en ny huvudarkitekt. Så kom Le Corbusier in i bilden.

I och med att han accepterade erbjudandet, fick han chansen att pröva sina idéer om en total stadsplanering, som han hade teoretiserat över och skrivit om ända sedan 1920-talet. Han hade kallat sin idealstad "la ville radieuse", den strålande staden. Denna stad skulle byggas efter principen om de tre "grundelementen" – solen, rymden och grönskan. Dessa element ansåg Le Corbusier livsnödvändiga för alla organismer, inte minst den mänskliga. Eftersom stadens funktion är att betjäna människan, så borde den också betraktas som en organism.

Mayers organiska stadsplan var alltså inte främmande för Le Corbusier. Han accepterade grundidén, men modifierade den efter sina egna teorier och syften. Mayers grundtanke var att staden skulle fungera som en människokropp, med dess olika "organ" på motsvarande plats. I Chandigarhs fall fick denna idé – i dess modifierade form – följande utformning:

Kapitoliet (regeringsbyggnaderna) fick utgöra "huvudet", bankerna "hjärtat" och det stora kommersiella centrat "magen". Av någon anledning fick "armarna" motsvaras av institutionerna för högre utbildning (högra armen) och industrierna (vänstra armen).

"Lungorna" skulle utgöras av parkerna och "ådrorna" av vägarna. Dessa båda "organ" lade Le Corbusier stor vikt vid, de skulle nämligen bilda grundstrukturen i hans princip om luft-rymd-grönska.

Den minst genomtänkta analogin, som varken den store arkitekten eller någon annan tycktes särskilt intresserad av, gällde "benen" i organismen – bostadskvarteren där arbetarna skulle bo.

Den benlösa organismen

I konsekvens med detta ointresse har man inte börjat bygga arbetarnas kvarter förrän ganska nyligen. Organismen Chandigarh började nämligen byggas uppifrån och neråt. Kapitoliet, som består av Parlamentet, Sekretariatet och Högsta domstolen, ritades av Le Corbusier själv och byggdes först. Sedan följde "magen" och "hjärtat" och så småningom "armarna" och "vävnaderna" – bostadskvarteren för stadens funktionärer. Men som sagt, "benen" har man väntat med in i det sista. Men var bodde då arbetarna, de som har byggt staden, under alla dessa år? Det är en av de pinsamma frågor man kan ställa angående denna idealstad, som skulle bli prototypen för den nya demokratiska staden, i motsats till det koloniala, imperiala Delhi.

Chandigarh är emellertid allt annat än en demokratisk stad. Snarare är den odemokratisk, där ojämlikheten är inbyggd på ett högst raffinerat sätt.

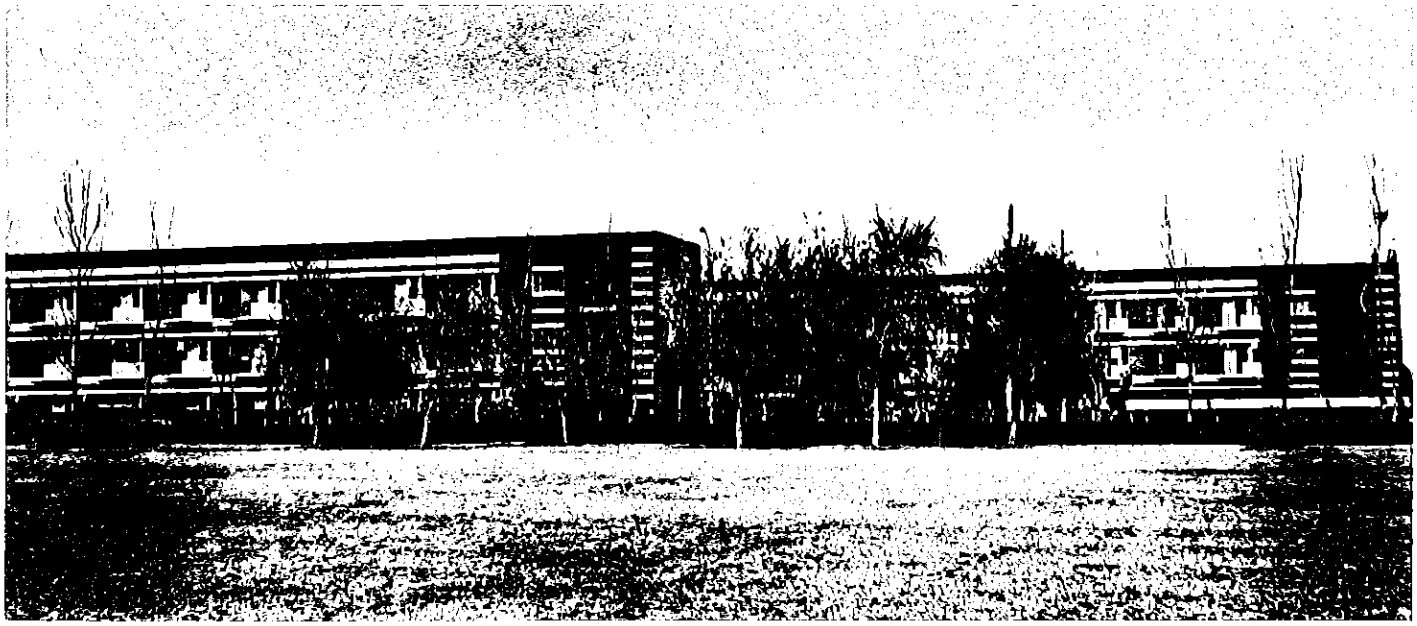

Chandigardh, Le Corbusiers skapelse i nordindien, byggdes 1951. foto: geza nagy

För det första är Chandigarh en utpräglat byråkratisk stad – först huvudstad i Punjab, senare tre huvudstäder i ett: för Punjab, Haryana och unionsterritoriet Chandigarh.

För det andra är det en utbildningsstad, där den "högra armen" – universitetet, tekniska högskolan, medicinska högskolan och de andra utbildningsinstitutionerna – är betydligt överdimensionerad, jämfört med den "vänstra armen" – industrierna.

För det tredje är hela stadsplanen klart elitistisk, med en inbyggd klassegregation. De fattigaste skikten, de som bygger stan och servar den övriga befolkningen, dvs dem som stan är avsedd för, har man aldrig riktigt velat kännas vid. Dessa människor har ända sedan första början betraktats som "tillfälligt bosatta" i stan. Därmed har man inte planerat några bostäder åt dem. Resultatet har blivit de icke-önskvärda – och tillfälligt betraktade – slumbildningarna, eller som man föredrar att kalla dem "labour colonies", arbetarkolonier.

Dessa oplanerade arbetarkvarter, som till stor del bebos av arbetare från andra delstater än Punjab, mest från södra Indien, har vuxit upp spontant i anslutning till de aktuella byggnadsplatserna. T ex, när Kapitoliet byggdes uppstod flera slumliknande områden runt det, till planerarnas och administratörernas irritation. När byggnationen var färdig revs också slummen, varpå den återuppstod kring de nya byggnadsplatserna. Efter ett tag förlorade man kontrollen över slumbildningarna, när flera av dessa började bli permanenta. Först revs de ner med jämna mellanrum, men byggdes upp lika snabbt på samma plats. En av de största "arbetarkolonierna" finns direkt i anslutning till Universitetet (se bilden). Den har efterhand blivit accepterad som en integrerad del av stan. Men accepterandet sker med blandade känslor. För samtidigt som man skäms för dess existens, så är man beroende av den service dess befolkning består med – från städning och barnpassning till mjölkleverans och hantverksarbete av olika slag.

Kategoriserad befolkning

Ett annat belägg för den inbyggda ojämlikheten: Den offentliga sektorn, som är dominerande i Chandigarh, står också för den största delen av bostadsbeståndet i stan, nämligen åt de offentligt anställda. Dessa bostäder är klassificerade i enlighet med invånarnas inkomstnivå och tjänsteställning. Idén lär ha importerats från England, efter den s k Oxford-modellen.

Det fanns från början 13 olika kategorier (fast den trettonde kategorin hette kategori 14), men då det "kändes odemokratiskt" reducerades de till sju.[3] Kategori 1 omfattar endast en bostad, som tillhör Guvernören; kategori 2 är chefministrarnas; kategori 3 bebos av domare vid Högsta domstolen, osv, osv, ända ner till vaktmästarna och andra lågstatusgruppen, som bor i de lägsta kategorierna.

Inte nog med att bostäderna är kategoriuppdelade, de är också placerade enligt samma statustänkande. Det är finast att bo nära "huvudet", alltså är det där de högsta bostadskategorierna är belägna, närmare bestämt i sektorerna 2, 3, 4 och 5 (se karta).

Sektorsuppdelningen, som är Le Corbusiers idé, bygger på teorin om relativt självständiga bostadskvarter, också kallade "neighbourhoods", grannskaper. Varje sektor är närmast ett jättekvarter, med egna affärscentra, skolor, parker, osv. Det finns hittills 47 sektorer planerade (eller egentligen bara 46, eftersom det inte finns någon sektor 13). I den första etappen byggde man de första 30 (dvs 29) och i den andra – som fortfarande pågår – planerar man bygga ytterligare 17. Den andra etappen omfattar också ett antal arbetarbostäder, bl a åt industriarbetarna. Men det har redan visat sig att de planerade bostäderna är alltför dyra för de människor de är avsedda för. Resultat: allt flera lämnar de bostäder de har blivit tilldelade och flyttar ut i de existerande slumkvarteren. Enligt en undersökning[4] ökar slumbefolkningen i Chandigarh nästan dubbelt så mycket som den totala befolkningen.

De områden där de högsta bostadskategorierna finns är t ex betydligt mindre tättbebyggda och tättbebodda än de lägre kategoriernas. Vidare har de förra mycket mer välskötta parker än de senare, dvs ju längre bort man kommer från "huvudet" desto torrare är de s k grönområdena – stadens "lungor". Befolkningen i de finare sektorerna har dessutom närmare till sina jobb, såväl som till diverse rekreationsområden. Som illustration kan vi ta de anställda vid Sekretariatet:

De högsta tjänstemännen bor i de angränsande sektorerna, i hus som för det mesta är alltför stora för deras familjer, med en välskött trädgård, som i sin tur är omgiven av andra vackra trädgårdar och välskötta parker. Dessutom bor de nära den konstgjorda sjön – med båtklubb och allt – och till golfklubben och till botaniska trädgården, som samtliga ligger i anslutning till Sektor 1. Trots att dessa människor bor på gångavstånd från såväl sina jobb som från stans bästa rekreationsområden, så har de till 100 procent bilar – i många fall t o m privatchaufförer.

I kontrast till denna privilegierade grupp, som är lika liten som mäktig, bor majoriteten av de övriga offentligt anställda – de lägre tjänstemännen, de lågavlönade kontoristerna, vaktmästarna och "peonerna"[5] – långt ifrån sina arbetsplatser, ofta på andra sidan stan. Men dessa har inga bilar, i bästa fall cyklar att ta sig till sina jobb med.

Sammanfattningsvis kan man säga att Chandigarh knappast har blivit den symbol för ett nytt, demokratiskt Indien, som Nehru och många med honom hoppats på. Men nog är det en stad som på sitt sätt har brutit med traditionerna. Man ser t ex inte mycket av kastsystemet och dess yttre manifestationer, exempelvis den kastmässiga segregationen, som är så tydlig i andra indiska städer och framför allt på landsbygden. Kastsegregationen har ersatts av en extrem klass-segregation, som säkert är lika rigid och fungerar lika effektivt som

det gamla kastsystemet. Men för övrigt har man inte lyckats särskilt bra med att bryta med det gamla samhället och dess mekanismer.

Den omgivande verkligheten tenderar att tränga sig på hela tiden och fördärva den idyll planerarna och administratörerna har hoppats på. De lyckas inte hålla den oplanerade sektorn i schack och tvingas ge efter steg för steg för de funktioner som obevekligt breder ut sig på indiska städers manér. Redan har Chandigarh överskridit den stipulerade gränsen för dess befolkning på dess nuvarande stadium och närmar sig snabbt halvmiljonstrecket, som stan är planerad för i dess färdiga skick.

Det är den oplanerade sektorn som växer mest och fortast – slummen och de oauktoriserade marknaderna. Och kanske skulle man ändå kunna säga att det är just denna utveckling som kan ses som ett sundhetstecken. Det är ett slags tyst protest mot den elitistiska, auktoritära stadsplaneringen, som bara kan tjäna de besuttna och styrande klasserna, som gärna vill tro att "City Beautiful" – som Chandigardh brukar kallas i turistbroschyrerna – är deras, och endast deras, stad.

Historisk paradox

Chandigarh är, när allt kommer omkring, en egendomlig paradox: staden som har fått den historiska funktionen att samtidigt symbolisera den utgående kolonialismen och den inkommande nykolonialismen. Utifrån detta perspektiv kan man säga att Chandigarh är en lyckad skapelse – som ett historiskt monument över ett övergångssamhälles krampaktiga försök att finna fotfäste i en ny era och en ny världsordning.

Le Corbusier spelade säkert den historiska roll han hade "förväntats" att spela – om man nu kan säga att historien förväntar något av någon. Eller för att citera en av hans kritiker:

> *Le Corbusier hade alltså lyckats i sitt eget uppsåt. Han hade skapat en genial konstnärlig symbol för det samhälle han själv tillhörde som borgerlig konstnärlig individualist. Och det är just därför att han fick skapa Chandigarh, som vi känner så tydligt vilken makt hans arkitektur symboliserar: den imperialistiska senkapitalismen.*[6]

Chandigarh är en spännande stad. Åk gärna och se den, men låt Dig inte frustreras av dess betonghårda och kvadratiska former. Det pulserande livet finns där bakom betongen och det kvadratiska gatunätet. ●

Notförteckning

[1] **Le Corbusier:** Den nya staden (1946, på svenska 1969)
[2] **Gren, E:** Indiens historia (Natur och kultur, 1969)
[3] **Pandit, S:** Chandigarh (turistbroschyr)
[4] **D'Souza, V S:** People prevail over plan (EPW, September 18, 1976)
[5] peon = närmast springpojke och uppassare, som bl a serverar te åt de högre tjänstemännen
[6] **Cornell, E:** Två portalfigurer (Paletten, 3-1974)

NYHETSÖVERSIKT 15/10 – 15/1 1983

Sammanställning: Lars Eklund

AFGHANISTAN:

100 bybor brändes ihjäl
av sovjetiska och afghanska trupper i byn Padkhwab-e-Shana söder om Kabul den 13/9. Byborna befann sig i ett skyddsrum som trupperna delvis vattenfyllde och sedan brände ut. Rapporten kom från författaren Mike Barry som besökte platsen i början av december.

(FEER 17/12)

Tunnelkatastrof
Ett tusental sovjetiska soldater samt civila tros ha omkommit efter en av gerillan arrangerad tankbilsolycka i Salangpasstunneln som förbinder Kabul med norra Afghanistan.

(FEER 9/11)

FN uppmanar
För fjärde gången röstade FN:s generalförsamling för en resolution om att de sovjetiska trupperna måste lämna Afghanistan. 114 röster för, 21 emot, 13 nedlagda.

(FEER 3/12)

MIG-plan nedskjutet
3 sovjetiska helikoptrar och ett MIG 23 jaktplan har skjutits ned av gerillan över Paghmandalen.

(FEER 22/10)

Medicin till gerillan
Mediciner och medicinsk utrustning har börjat förmedlas från Sverige till nödlidande civila inne i Afghanistan. Det är Svenska Afghanistankommittén som med ekonomiskt stöd från SIDA bl a stödjer fyra afghanska läkarlag som befinner sig inne i de gerillakontrollerade delarna av landet.

(DN 14/1)

BANGLADESH

Låg tillväxt
Under budgetåret 1981–82 ökade Bangladeshs BNP endast med 0,6 procent (jämfört med 6,1 procent föregående år). Orsaken anges av Bangladesh Bank vara internationell påverkan samtidigt som landet drabbats av torka och regn vid fel tid samt växtsjukdomar.

(FEER 17/12)

Tin Bigha-korridoren
Vid generallöjtnant Ershads statsbesök i New Delhi i oktober slöts ett förnyat avtal om att dela på vattnet från Farakkadammen i Ganges. Samtidigt undertecknades ett avtal om en landavträdelse i norra Västbengalen. Bangladesh får tillgång till en direkt landförbindelse med ett stycke av landets territorium som hittills legat som en ö inne i Indien.

(India Today)

BISTÅND:

Mer till Kotmale
Det svenska biståndet genom SIDA blir 1983 oförändrat till Indien och Bangladesh, 340 miljoner kronor respektive 145 miljoner. Biståndet till Sri Lanka ökar däremot med 55 miljoner till 210 miljoner. Det är kraftverket Kotmale som orsakar höjningen.

(DN 13/1)

INDIEN:

Förlustval för Indira
Indira Gandhis Kongressparti led förödande nederlag i delstatsvalen i Andhra Pradesh, Karnataka och Tripura den 5/1. Såväl i A P som i Karnataka tvingades kongressregeringarna att avgå efter valet. Stor segerherre i A P blev filmstjärnan Rama Rao, vars nybildade provinsiella parti Telugu Desam tog hem det överväldigande antalet platser i delstatsparlamentet. I Tripura fick den styrande vänsterfrontsregeringen kring CPI(M) som väntat förnyat förtroende.

Kongresseger i Nagaland
blev det däremot i delstatsvalet den 10/11. Efter fem års styre av Naga National Democratic Party återkommer nu Kongresspartiet till makten med hjälp av oberoende ledamöter.

(EPW 13/11)

Oroande polisvåld
Amnesty International uttrycker i sin rapport för 1981 oro över flera fall av fångar som dött av tortyr i indiska polishäkten, rapporter om polisbrutalitet och upprepade mord på politiska aktivister vid sammanstötningar med polisen.

(FEER 5/11)

Under 1981 sköt polisen skarpt 751 gånger mot människor, med 337 döda till följd. Enbart i Västbengalen handlar det om 248 gånger och 62 döda, enligt en rapport till Lok Sabha. Av 13 311 fångar i Västbengalens fängelser i juni 1981 satt hela 8 216 där utan vare sig rannsakan eller dom.

(EPW 11/12)

Franskt kärnbränsle
Indien vann en stor diplomatisk seger när ett avtal undertecknades den 27/11 med Frankrike, om att detta land ska förse det indiska kärnkraftverket Tarapur med bränsle. USA har tidigare vägrat leverera bränsle eftersom Indien inte skrivit under icke-spridningsavtalet.

(India Today)

Upplopp i Baroda
Utegångsförbud infördes den 11/12 i staden Baroda, Gujarat, efter upplopp mellan lågkastiga hinduer och muslimer under november och december. Många människor fick sätta livet till i upploppen som i grunden berodde på politisk korruption.

(EPW)

Vinoba Bhave död
87-årige Acharya Vinoba Bhave som tog över Mahatma Gandhis mantel efter dennes död, och som under 50- och 60-talen vandrade runt hela Indien och uppmanade rika jordägare att ge bort en del av sin mark till de fattiga (med klent resultat) har svultit ihjäl i sin eremitboning i Paunar i västra Indien. Bhave blev känd för sin envetna kamp för att genomdriva ett totalt förbud mot ko-slakt.

(EPW 13/11)

Asiatiska spelen
Efter år av förberedelser, byggen av 17 idrottsarenor, viadukter etc gick så den 9:e Asiaden av stapeln i Delhi från 19 november och 14 dagar framåt. Deltagare från 33 asiatiska länder kämpade i 21 discipliner. Kampen stod framförallt mellan giganterna Kina och Japan, av vilka de kinesiska idrottsmännen tog hem flest medaljer.

(India Today 15–31/12)

Oroligt i Punjab
Sikh-nationalisternas kamp för ett fritt Khalistan av det nuvarande Punjab fortsätter att vålla huvudbry för centralregeringen. I en gest av försoning frigavs den 16/10 ca 25 000 fängslade sikher. Trots detta fortsatte bombattentat att utföras i Amritsar och den 10/12 förklarade sikh-ledaren Harchand Longowal offentligt att förhandlingar ingenting tjänar till. Under Asiaden var Delhi avspärrat, då det fruktades attentat av sikh-nationalister, men något sådant inträffade ej. 1 500 sikher hölls fängslade under spelens gång och frigavs efteråt.

(India Today)

Marxistveteran avliden
Pramode Dasgupta, portalfigur inom den kommunistiska rörelsen i Västbengalen, dog den 30 november under ett besök i Kina. 71-årige Dasgupta var sekreterare i delstatens CPI(M)-avdelning, och ordförande i den regerande vänsterfrontkoalitionen.

(India Today)

Shourie sparkad
Indiens ledande journalist, Arun Shourie, som blivit känd genom sina kritiskt granskande artiklar av Indiraregeringen, har efter tre år vid Indian Express tvingats lämna tidningen. Långtgående personliga och politiska motsättningar med tidningens ägare Ram Nath Goenka ligger bakom.

(India Today)

PAKISTAN:

Oppositionsmän fängslade
Pathanledaren Khan Abdul Gaffar Khan sattes i husarrest i Peshawar under förevändning att han brutit mot krigslagarnas förbud mot politisk verksamhet.

(FEER 5/11)

Flera oppositionsmän arresterades den 29/11, bl a generalsekreteraren i rörelsen för ett återupprättande av demokratin (MRD), Khwaja Khairuddin, samt ledaren för Pakistanska folkpartiet Mumtaz Ali Bhutto.

(FEER 3/12)

Advokater protesterar
Omkring 500 jurister trotsade ett officiellt förbud och genomförde ett möte i Karachi den 18/12, varvid de krävde allmänna val och slut på krigslagarna. Det var andra gången på kort tid som juristerna protesterat mot militärregimen.

(FEER)

Avspänning med Indien
Indien och Pakistan har beslutat upprätta en gemensam kommission för att främja samarbetet på skilda områden. Det stod klart efter ett oväntat toppmöte mellan ländernas ledare Indira Gandhi och Zia ul-Haq i New Delhi den 1/11. Kommissionen ses som det första påtagliga steget mot en avspänning mellan länderna som utkämpat tre krig sedan 1947.

(FEER 12/11)

SRI LANKA:

Arresteringar och protester
En omfattande arresteringsvåg sattes igång i den norra, tamildominerade delen av Sri Lanka sedan 3 polismän skjutits ihjäl på Chavakchcheri polisstation i Jaffna den 27/10. Arresteringarna riktade sig speciellt mot det kristna prästerskapet som anklagas för samröre med seperatiströrelsen Tamil Tigers. Protestaktioner mot de godtyckliga arresteringarna och mot lögnaktig journalistik i Colombotidningarna (som utpekade prästerna som terrorister), kom igång överallt i norr. 75 000 människor demonstrerade i Jaffna den 30/11. Den 15/12 stormade polisen kyrkan i Vavuniya med hjälp av tårgas och grep 300 personer som protesterade mot de rådande terroristlagarna. Generalsekreteraren i organisationen Gandhiyam, dr Rajasunderam, arresterades. Gandhiyam som arbetar för att hjälpa höglandstamiler som flytt tedistrikten till nya bosättningar i norr, anklagas av lankesiska myndigheter för samröre med terroristerna. En anklagelse som också drabbar bl a norska Rädda Barnens verksamhet i Sri Lanka.

(Saturday Review)

MALDIVERNA:

Tvist om Minicoy
En diplomatisk tvist uppstod mellan Maldiverna och Indien, sedan den maldiviske presidenten Maumoon Abdul Gayoom i ett tal på nationaldagen 11/11 indirekt gjorde anspråk på de indiska Minicoyöarna, ingående i Lakshadweepterritoriet. Gayoom förklarade att Minicoy är en naturlig del av Maldiverna, detta trots att Indien och Maldiverna slöt ett gränsavtal 1979 som förklarar Minicoy som indiskt. Efter indiska protester har Gayoom tagit tillbaka sitt yttrande.

(India Today)

Parlamentet förlängt 6 år
Efter framgången i presidentvalet i oktober lyckades det president Jayewardene att också få igenom en automatisk förlängning av det sittande parlamentet – i vilket Jayewardenes parti UNP har en överväldigande majoritet – för en ny 6-årsperiod. För detta krävdes en författningsändring som måste godkännas i folkomröstning. Den samlade men svaga oppositionen kämpade emot planerna och krävde att nyval skulle hållas planenligt under 1983. Men resultatet av folkomröstningen den 22/12 blev en klar seger för presidenten, 54,7 procent av de 5,8 miljoner avgivna rösterna. Presidentens motivering till att behålla 1977 års parlament ända till 1989 är att det saknas ansvarsfulla alternativ!

(FEER 6/1)

Ekonom fick alternativt fredspris
Sirisena Tilakaratna som arbetar för organisationen PIDA (institutet för deltagande utveckling) fick dela 1982 års Right Livelihoodpris (det s k alternativa fredspriset). PIDA belönas för sin verksamhet att organisera fattiga människor ute i byarna så att de själva kan skapa sig en drägligare tillvaro. Omkring 15 PIDA-arbetare finns nu ute i lankesiska byar där de arbetar med att medvetandegöra de fattigaste.

(DN 9/12)

NEPAL:

Tillåten partikongress
Fem månader efter oppositionsledaren Koiralas död tilläts dennes parti, Nepali Congress, att för första gången på 26 år hålla en partikongress i landet – trots att partipolitisk verksamhet fortfarande är formellt förbjuden i Nepal. Det ses som ett viktigt liberalt steg av kung Birendra som idag styr landet med hjälp av ett partilöst panchayat(råd).

(FEER 17/12)

Politikerna skyr pressfriheten.

Ajit Roy

Utvecklingen efter att Bihars s k presslag drevs igenom är signifikant på två sätt. För det första visar lagen på hur långt i fråga om depravering Indiens nuvarande härskare är beredda att gå, och för det andra ger reaktionen emot lagen tecken på förmågan att motstå auktoritära tendenser, som ligger slumrande i det indiska samhällets sköte.

Det som blivit känt som *Bihar Press Bill* är egentligen en serie tillägg till den indiska strafflagen och brottsprocedurslagen. Med dessa tillägg får Bihars regering möjlighet att arrestera vilken journalist, tidningsdistributör, och t o m tidningsläsare som helst, och få denne rannsakad inte av domstol utan av en verkställande magistrat (ingående i den vanliga statsadministrationen). Detta istället för att gå den normala vägen via prövning i domstol med möjlighet att överklaga till högre instans, fristående från administrationen.

Den nya lagen innebär också att en anklagad kan dömas till max fem års fängelse och/eller böter, för den som låter trycka, publicera, sälja eller innehar alster som är "grovt skändliga eller grovkorniga", eller som är avsedda för utpressning. Skrivningen är så luddig och vag att lagen kallats för en "fångadem-alla"-lag.

Tumult i parlamentet

Lagförslaget mötte motstånd från oppositionen i Bihars lagstiftande församling, och det hade framkommit 60 förslag till ändringar. Om de sedvanliga procedurerna skulle följts borde därför debatten ha tagit minst 5 timmar. Men efter endast 5 minuter av vad som tidningarna efteråt beskrev som uppror och slagsmål förklarade plötsligt talmannen att lagen i sin helhet antagits och att parlamentet beslutat ajournera sig på obestämd tid. Därefter rusade han ut ur lokalen.

Bihars presslag är inte någon tillfällig händelse utan är ett resultat av vissa påtryckningar. Trots att ingen delstatsregering i Indien kan betraktas som ett föredöme i fråga om redlighet eller effektivitet är trots allt Bihars administration den mest ökända för sin korruption och ineffektivitet.

En gång var Bihar, som ingår i det s k hindibältet, centrum i Maurya-imperiet och för buddhistisk kultur. Det berömda Nalandauniversitetet var beläget i Bihar. Vilken oerhörd kontrast är därför inte den nuvarande situationen, där fångar får sina ögon utstuckna av fångvaktare i statens fängelser, där lågkastiga jordbruksarbetare rutinmässigt skjuts ner av polisen, där svältdrabbade stamfolk möts av kulor när de tigger om mat, där administrationen förblev passiv i 4 dagar alltmedan 40 människor dödades, hus brändes ned och egendom plundrades i oroligheter mellan hinduer och muslimer i en stad alldeles nära huvudstaden Patna, och där prominenta medlemmar av det regerande Kongress(I)-partiet inklusive chefsministern Mishra är inblandade i brottsmål, misstänkta för att ha missbrukat medel från en kooperativ bank.

Pressen reagerade

Visserligen är den indiska pressen, kontrollerad av stora affärsintressen och den jordägande överklassen, inte speciellt känd för att vara någon påpasslig bevakare av allmänna intressen eller av moraliska principer. Men det finns ännu en del medvetna journalister, och därtill har Bihar-regeringens uppträdande varit så grovt och iögonfallande att det inte kunnat undgå att framkalla uppmärksamhet i delar av pressen. Bihars presslag är Kongress(I)-regeringens svar på denna uppmärksamhet, ett förebud om hämnd mot dess kritiker och ett sätt att lägga munkavle och skrämma pressen till tystnad om dess ogärningar.

Men till regeringens förtret började pressen och folket i Bihar, ja i hela Indien, att protestera mot lagen. Detta trots de polisangrepp som proteströrelsen stundtals fått erfara.

Omedelbart efter parlamentssessionen inleddes en serie demonstrationer, hungerstrejker och *dharnas* (passiva sitt-demonstrationer) mot lagen i delstatshuvudstaden Patna och andra städer i Bihar.

Den 21/8 samlades journalister från alla delar av staten till en konferens i Patna och efter att ha avgivit ett löfte om att inte ge efter för regeringens skrämseltaktik påbörjades en tyst marsch till statsguvernören för att be denne att inte ge sitt godkännande av den nya lagen. Det krävs nämligen ett sådant enligt konstitutionen innan en lag träder i kraft.

Brutalt polisvåld

Redan innan demonstrationståget nått guvernörens residens blev dock journalisterna angripna och brutalt slagna av polisen. Flera skadades, bl a den 60-årige chefredaktören för den ledande Patnatidningen *The Indian Nation*. Nästan 200 journalister arresterades och hölls på polisstationen tills midnatt.

Folkets reaktion på detta brutala övervåld blev en 12-timmars *bandh* (totalstopp av samhällslivet genom en generalstrejk) i Patna den 23/8. Återigen svarade polisen med att anfalla och slå med sina lathi-käppar och arrestera ca 150 aktivister. Generalstrejken, organiserad av CPI, CPI(M), Janatapartiet, delar av Lok Dal samt det oppositionella Kongress(S), ledde trots detta till att staden kom att stå helt stilla.

Därefter följde en ny *bandh* den 10/9, denna gången över hela Bihar, och det blev en oerhörd framgång. Calcuttatidskriften Sunday anmärkte att inte ens under JP-rörelsens höjdpunkt 1974–75 (mot Indira Gandhis styre, ledd av Jayaprakash Narayan) fick någon uppmaning till *bandh* ett sådant gensvar – inte enbart i Patna utan i hela staten.

Därtill kommer en landsomfattande journaliststrejk den 3/9. Ingen nyhetsbyrå arbetade och inga dagstidningar, bortsett från några få Kongress(I)-ägda sådana, gavs ut dagen efter.

Slutligen samlades den 21/10 tusentals journalister och politiska aktivister från hela Indien till en protestmarsch i New Delhi, från centrum ut till parlamentsbyggnaden. Marschen leddes av veteranjournalisten Chalapati Rao, f d chefredaktör för *The National Herald* – grundad av Jawaharlal Nehru på 30-talet och f n kontrollerad av India Gandhi.

Fackföreningar och andra massorganisationer, liksom oppositionella parlamentsledamöter och andra offentliga personer har också anslutit sig till protesterna på olika sätt. Västbengalens lagstiftande församling har antagit en resolution med en begäran till landets president att inte slutgiltigt godkänna Bihars presslag. Journalisterna i Bihar har återlämnat sina ackreditationsbrev till regeringen. Hela presskåren bojkottade paramentets frågestund den 10/8.

Indira Gandhis centralregering har intagit en ganska ambivalent inställning till lagen och protestagitationen. Medan hon och hennes informationsministrar (ämbetet har bytt innehavare flera gånger under tiden) vältaligt förespråkat pressens frihet, så har ingen från New Delhi vare sig fördömt den drakoniska lagen eller velat lovat journalisterna att lagen kommer att stoppas av Biharguvernören eller presidenten. Tvärtom har fru Gandhi liksom hennes kabinettskolleger vid flera tillfällen predikat om journalisters ansvar och lämpliga uppträdande.

Det står därför klart att endast ett målmedvetet motstånd från journalisterna och de progressiva krafterna kan tvinga de härskande att dra tillbaka lagen. Om det inte lyckas att stoppa Bihars presslag kommer den med all säkerhet att stå modell för lagstiftningen också i andra stater som styrs av Kongress(I)-regeringar, allt för att inskränka pressens frihet.

Ambivalent centralregering

I början av december 1982 skickade presidenten, d v s den centrala regeringen, tillbaka lagförslaget som godkänts av Bihars lagstiftande församling, till denna med vissa rekommendationer om att modifiera en del paragrafer. Dessa ändringar rubbar dock inte lagens förtryckande karaktär, utan endast minskar dess hårdhet något.

Det har bl a föreslagits att anklagade enligt den nya lagen ska kunna släppas fria mot borgen, och inte kunna åtalas hur som helst. Dessutom föreslås tidningsförsäljare och -läsare undantas från dem som ska kunna åtalas (hotet mot tryckare, utgivare, chefredaktörer och skribenter kvarstår).

Däremot nämner centralregeringen inte med ett ord den viktigaste frågan – hur lagtextens begrepp "skändligt skriveri" ska tolkas exakt. Det innebär att även om lagen modifieras efter centralregeringens rekommendationer har fortfarande Bihars statsadministration ett bekvämt vapen med vilket den kan skrämma och trakassera journalister.

Därför är det nödvändigt att journalisterna och deras demokratiska allierade efter att nu ha vunnit den första ronden får fortsatt stöd för att fullfölja kampen för att få den repressiva lagen slutgiltigt tillbakadragen. *(övers: Lars Eklund)*

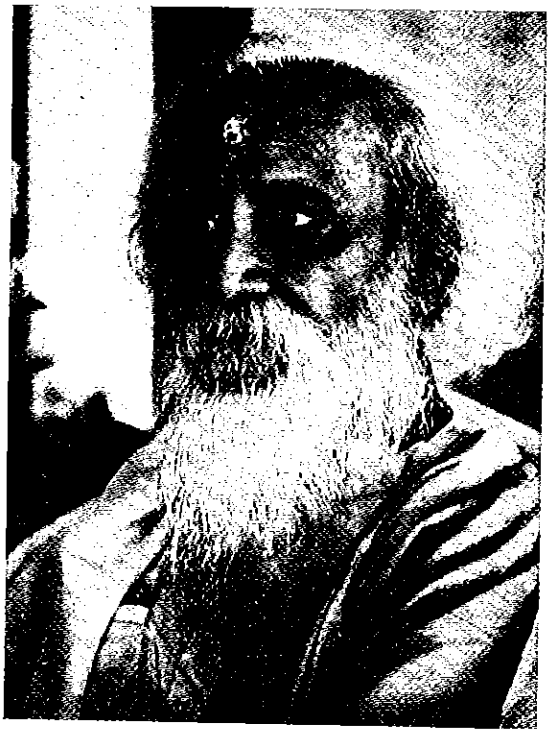

Rabindranath Tagore
ELDFLUGOR

Mina drömmar äro eldflugor –
gnistor av levande ljus
som skimra i mörkret

Som lön för att trädet sugit näring
håller jorden det kvar,
himlen begär intet och ger det dess frihet.

Nu ler mitt hjärta åt den gångna nattens tårar,
alldeles som trädet glänser av droppar
sedan regnet upphört.

Skyarnas lätta dans
anar jag i späda lövs skimmer
och himlens klappande hjärta i deras skälvning.

En smekning av din hand får mitt hjärtas strängar att dallra
så att våra toner smälta samman.

Dessa högstämda, naturromantiska dikter skrevs av den store bengaliske nationalpoeten Rabindranath Tagore (1861–1941), och ingår i samlingen Eldflugor översatt till svenska av Prins Wilhelm på Norstedts förlag 1927. Tagore som fick nobelpriset i litteratur 1913, var under flera decennier varmt uppskattad för sina poem och prosaverk också hos svensk publik, och en del av hans väldiga produktion finns översatt. Ännu idag är Tagore ett stort namn i Bengalen, inte minst i Calcutta där hans skådespel och musikdramer regelbundet framförs. Tagores berömda friluftsuniversitet i Shantiniketan lockar dessutom studenter i humanistiska ämnen från hela världen.

Tagore företog åtskilliga resor runtom i världen, och besökte givetvis också Sverige i samband med nobelpriset. Diktsamlingen Eldflugor har Tagore för övrigt i dess svenska utgåva dedicerat till vännen Sven Hedin – "för att hugfästa minnet av den glädje jag erfarit av att råka och lära känna honom."

Anteckning om ny adress eller dylikt

.....

.....

.....

BEGRÄNSAD EFTERSÄNDNING
Om adressaten begärt eftersändning p g a definitiv avflyttning ska försändelsen inte eftersändas. Denna talong återsändes till avsändaren med uppgift om ny adress
VID OBESTÄLLBARHET
Denna talong ska återsändas med anteckning om orsaken till obeställbarheten, samt ev ny adress.
Avsändaren garanterar returporto som ekonomipost

POSTTIDNING

AVS
Sydasienbulletinen
Box 1625
221 01 Lund

Första tamilflyktingen här

Erkänner Sverige honom?

Sverige har fått sitt första tamilflyktingfall från Sri Lanka. Han heter V Tissaveerasingham, flydde från Sri Lanka 1980 och kom via Västtyskland till Sverige i början av 1982.

Invandrarverkets beslut är principiellt viktigt – om Tissaveerasingham får asyl innebär det ett erkännande av att det finns politiska flyktingar från Sri Lanka, vilket Sverige aldrig tidigare behövt ta ställning till.

Men ärendet drar ut på tiden.

Stig Hansén

Det var i januari 1980 som Tissaveerasingham flydde från Sri Lanka. Han kom med båt till Indien och tog sedan tåget till Pakistan.

Han flydde eftersom han var efterlyst av Sri Lankas regering. (Läs mer om tamilernas situation på Sri Lanka i Thomas Bibins artikel i detta nummer.)

Från Pakistan åkte han till Berlin, dit han kom sommaren 1980. I Västtyskland försökte han få uppehållstillstånd, men han har fortfarande inte fått något svar. Av en advokat i Västtyskland fick han rådet att fly till ett annat land.

Som hans svenske advokat, Nils Tegman, säger:

– I över ett år väntade han på uppehållstillstånd och fick samtidigt reda på att flera lankeser utvisats utan ordentlig prövning. Därför flydde han, han var helt enkelt rädd för att skickas tillbaka till Sri Lanka.

Tissaveerasingham reste till Sverige eftersom han redan på Sri Lanka haft kontakt med svenskar och hört att det fanns möjlighet att få asyl här.

Tissaveerasinghams bakgrund är att han blev medlem i Federal Party 1966 där han arbetade som sekreterare åt partiledaren fram till 1969. Året efter blev han medlem i en studentrörelse som kämpade mot regeringens politik.

1972 förbjöds studentrörelsen. Tissaveerasingham arresterades i maj 1972 och satt i arrest året ut. Tre månader senare, i mars 1973, arresterades han återigen och satt häktad fram till februari 1977. Men han fick inte sitt fall prövat i rättegång.

När han väl släpptes hade han anmälningsplikt. En gång i månaden fick han visa upp sig hos polisen. Samtidigt ombildades partiet och ungefär samma medlemmar som tidigare började arbeta underjordiskt. Återigen satte klappjakten igång från polisens sida.

Tissaveerasingham bytte bostad nästan varje dag, allt för att undvika arrestering. Åtskilliga gånger publicerades hans foto i tidningar under rubriken efterlyst.

I maj 1978 tänkte han flytta ifrån sin hembygd, men i samband med detta greps han och sattes i arrest i tre månader. Fortfarande utan att hans fall prövades i rättegång.

Efter frigivandet fortsatte han med sitt politiska arbete, men i början av 1980 blev det allt svårare att arbeta underjordiskt och polisens metoder blev allt grymmare. Själv anser han att han löpte stor risk att dödas om polisen tog honom igen.

Så han flydde till Västtyskland.

Sedan dess har Tissaveerasinghams bror misshandlats flera gånger för att avslöja var han finns. Tissaveerasingham är också rädd för att hans fru, som är kvar på Sri Lanka, förföljs.

Det var alltså i början av 1982 som han kom till Sverige och fortfarande vet han inte vad som ska hända.

Sydasienbulletinen har kontaktat Invandrarverket i Norrköping men det enda svar vi får är att man väntar på en utredning från Västtyskland.

Inte heller advokat Nils Tegman vet något.

– Allt jag fått reda på är att ärendet ligger på is. Invandrarverket ifrågasätter om inte Tissaveerasingham skulle kunnat stanna i Västtyskland och det vill han ju, bara han visste att han slapp riskera att bli utkastad därifrån.

Idag bor Tissaveerasingham i Märsta. Han studerar svenska och lever på socialhjälp. Något arbete kan han inte få innan han får uppehållstillstånd.

Om Tissaveerasingham får stanna i Sverige betyder det att den svenska regeringen anser att det finns politiska flyktingar från Sri Lanka, vilket från de svenska myndigheternas sida kan vara känsligt. Sverige har ju goda kontakter med Sri Lankas regering.

Om han inte får stanna så kan den svenska regeringen få internationell kritik, eftersom många länder anser det helt klart att tamilerna diskrimineras i sitt eget hemland.

Men, som sagt, ärendet drar ut på tiden. Det är ett år sedan han kom till Sverige och ingen vet när beslutet kommer. ●